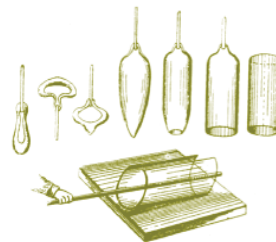
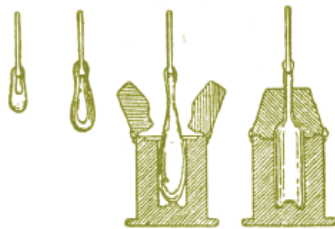

NUUTAJÄRVEN LASIKYLÄ

NYKYTILANTEEN KARTOITUS

ARKINOR OY

OUTI PALTTALA-HEISKALA
KIRSI HEININEN-BLOMSTEDT
MARKKU HEISKALA

NUUTAJÄRVEN KEHITTÄMISHANKE

EU-rahoitteinen Nuutajärven kehittämishanke on käynnistynyt vuonna 2002. Hanke on jaettu kahdelle konsultille alkuvuonna 2003: Lasikylän toiminnan ja matkailun kehittäminen Oy Profes Partners Ltd:lle ja Lasikylän miljöön ja ympäristön kehittäminen Arkinor Oy:lle.

Hankkeen vetäjänä toimii Urjalan kunta. Kunta on kirjannut hankkeen tavoitteeksi mm. seuraavat asiat: ”Nuutajärven ympäristön viihtyisyyttä ja toimivuutta halutaan parantaa alueen asukkaiden, yrittäjien ja matkailijoiden kannalta. Tavoitteena on löytää ympäristön epäkohdat ja selvittää kehittämistoiveita ja laatia suunnitelma epäkohtien parantamiseksi ja ympäristön kehittämiseksi.” Edelleen tavoitteiksi on kirjattu Nuutajärven kulttuurihistoriallisesti arvokkaan miljöön säilyttäminen sopusoinnussa uusien rakennusten ja toimintojen välillä.

TÄMÄ JULKAISU ON ARKINOR OY:N SELVITYSVAIHEEN RAPORTTI LASIKYLÄN NYKYTILANTEESTA

Selvitysvaiheessa olemme tutustuneet Nuutajärven kylään sen luonnonympäristöön, rakennettuun miljööseen sekä alueen ja rakennusten historiaan. Tähän raporttiin olemme koonneet Nuutajärven keskeisiä ominaisuuksia, sen vahvuuksia ja toisaalta alueen kehitystarpeita.

Voimme tässä vaiheessa jo todeta, että Nuutajärvi on uniikki historiallinen ja samalla elävä ympäristö, josta kannattaa olla todella ylpeä. Kylä on suurista muutoksista huolimatta säilyttänyt olennaisen luonteensa ja laatunsa ja lisäksi elinvoimansa – Nuutajärvi on elävien ihmisten kylä, ei museoreservaatti. Nuutajärvi on valtakunnallisesti kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi listattu kohde, joka on arvioitu maan lasitehtaista tärkeimmäksi. Tämä luokitus takaa sen, että museovirasto ja muut viranomaistahot tukevat paikallistason aktiivisuutta toiminnan virkistämiseksi ja miljöön kohentamiseksi.

Yhteistyö kulttuuri- ja rakennushistorian korjausrakentamisen asiantuntijoiden kanssa luo edellytykset sekä asukkaiden ja yritysten ehtojen ja toiminnan edelleen kehittymiselle autenttisuutensa säilyttäneessä Nuutajärven lasikylässä, joka tulevaisuudessa voisi olla entistä tunnetumpi myös kulttuurimatkailukohteena.

Selvitysvaiheen jälkeen jatkamme suunnitteluvaiheella, jonka aikana pyrimme yhteistyöhön eri viranomaistahojen, paikallisten yrittäjien ja asukkaiden sekä elinkeinoelämää kehittävän konsultin kanssa.

Suunnitteluvaiheen tavoitteena on viitoittaa suuntaa Nuutajärven tulevaisuudelle, niin että kylä olisi tunnettu vireänä lasitoiminnan keskuksena, kulttuurimatkailukohteena sekä viihtyisänä ja haluttuna asuinympäristönä.

Suunnitteluvaihe on käynnissä vuoden 2003 loppuun asti. Siihen asti otamme mielellämme vastaan palautetta tästä nykytilannetta kartoittaneesta raportista sekä ajatuksia ja mielipiteitä Nuutajärven kehittämiseksi.

Outi Palttala-Heiskala, tj.
03-3642556, 040-7756566
Arkinor Oy
Muurahaispolku 9
36200 Kangasala

Kirsi Heininen, arkkitehti

Markku Heiskala, rakennusinsinööri

SISÄLLYSLUETTELO

LYHYT PRUUKINHISTORIA

KARTANO JA PRUUKI- METSÄLASIN AIKA 1793-1840	
Jacob Wilhelm de Pont ja Harald Furuholm perustivat lasitehtaan vuonna 1793	3
Rakennuskanta kustavilaiseen aikaan	4
NOUSUKAUSI ALKAA ADOLF TÖRNGRENIN AJALLA 1840-LUVULLA	5
Törngrenin ja G. Th. Chiewitzin rakennuskausi	6
G. Th. Chiewitz ja sveitsiläistyli	9
COSTIANDERIN AJASTA ETEENPÄIN	10

LASIKYLÄN RAKENNUSKANTA

TEHTAAN KESKEISET RAKENNUKSET	12
F.1 Paja eli hiomo	13
F.2 Hytti	15
B.1 Kivimuuuri	18
B.2 Puukonttori	20
M.1 Lasimakasiini	22
B.4 Kellopytinki	23
P.5 Prykäri eli museo	24
B.6 Lasaretti	25
B.7 Pakari	25
M.3 Lasigalleria	26
B.8 Maijala	26
D.3 iso sauna	27
D.1 palokoppi silta	27
	28
MUUT VANHEMPAAN RAKENNUSKANTAAN KUULUVAT	29
Pitkämäentien kahdenperheentalot, B29-30, B41-45	
Ylipytingintien ja Miljoonatien tyypitalot B31-37	
Virkailijatalo B9	
Lasimestarintien asuinrakennukset B40, B28	
Koulu	
lirilä	
Rauhala	
UUDEMPI RAKENNUSKANTA	31

NYKYTILANTEEN ANALYYSI

JOHDANTO	32
Alueen kuvaus; Nuutajärven paikalliset arvot sekä maakunnallinen merkitys	
Alueen suojele- ja maankäyttötilanne	
Nuutajärven maisemallinen rakenne, ongelmakohtat ja kehitystarpeet	
Maisemaelementit	
Ongelmakohtia ja kehitystarpeita	
ONGELMAKOHTIA RAITILLA	35
ONGELMAKOHTIA RAITIN ULKOPUOLELLA	42
ASUKASKYSELYN TULOKSET	43
YHTEENVETO	45
LÄHTEET	
KIRJALLISUUSLUETTELO	
VÄRIKUVALIITE:	
Kauniita näkymiä raitin ulkopuolella	
TAULUKKOLIITTEET:	
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset, yhteenveto	
Asukaskyselyn tulokset	
KARTTALIITTEET:	
Ajoituskartta	
Maisema-analyysi	
Raittialyysi	

KARTANO JA PRUUKI- METSÄLASIN AIKA 1793-1840

JACOB WILHELM DE PONT JA HARALD FURUHJELM PERUSTIVAT LASITEHTAAN VUONNA 1793

“ Teollinen yritteliäisyys etenkin Sisä-Suomen pinta-alaltaan suuriksi kasvaneissa kartanoissa on 1700-luvun lopulta saakka ollut melko tavallista. Useimmiten on ollut kyseessä pyrkimys saada tilan omat tuotteet jalostetuiksi meijereissä, myllyissä tai sahalaitoksissa ja siinä samalla hankkia lisätuloja myymällä palveluksia ympäristön talonpojille. — Tätä vanhoillisen varovaisuuden leimaamaa taustaa vasten muodostaa Nuutajärven kartano lasitehtaineen aivan oman lukunsa “kartanotehtaitten” joukossa sekä teollisen toiminnan voimaperäisyyden että herraskartanoympäristössä tapahtuneen kehityksen ansiosta. Ja lienee niin, että vaikka kartano on tähän saakka harvinaisen hyvin kyennyt säilyttämään tärkeimmän osan kulttuurihistoriallisista piirteistään, juuri lasipruuki on se tekijä, joka kaikkein olennaisimmalla tavalla leimaa Nuutajärveä. Vai olisiko kiintoisinta se kokonaisuus, jossa vanha hämäläiskartano on sulauttanut miljööseensä industrialistisen ottopoikansa. Kehitys Nuutajärvellä on siis tavallaan päinvastainen kuin esimerkiksi vanhoissa rautaruukeissamme, joissa teollisuus vasta myöhemmin on tuottanut tuekseen “herraskartanon”. ” (NVI, 1983:11)

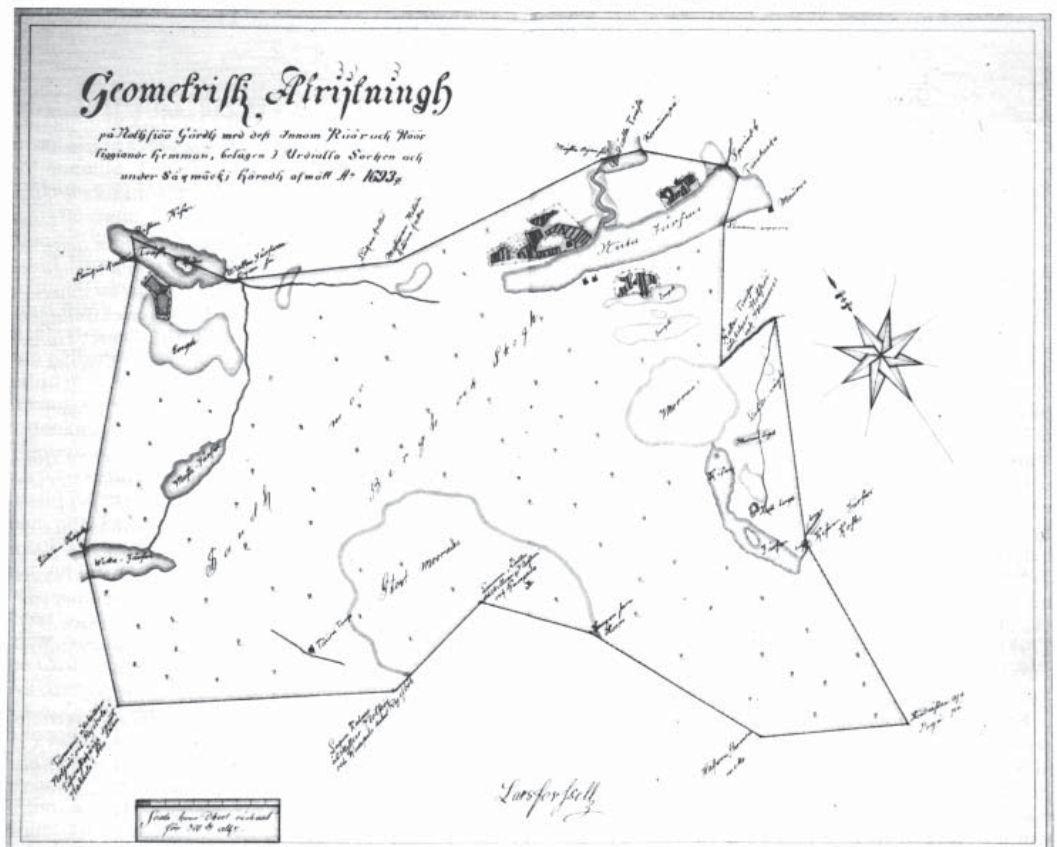
Jacob Wilhelm de Pont

Ensimmäisen omistajasuvun Bäckien 200-vuotisesta omistuksesta ei ole säilynyt paljontakaan tietoa. 1780-luvulla kartanon omistajaksi tuli laivaston kapteeni **Jacob Wilhelm de Pont** (tai Depong, De pont, Dupont tai Dupunt, suku kirjoitti nimensä eri tavoin); erään tiedon mukaan omistajuus tuli perinnön kautta, toisen kirjallisen lähteen mukaan Depont osti tilat vuonna 1788.

Mutta miksi lasitehdas perustettiin kartanon yhteyteen ja miksi juuri tänne? Tuolloin maassa toimi neljä lasitehdasta, Åvik Somerolla, *Mariedal* Sipoossa, *Tuorsniemi* Ulvilassa ja *Olhava-Nyby* Iissä. Vanhimman, vuonna 1748 aloittaneen Åvikin perustaja oli ruotsalaissyntyinen Jacob Reinhardt de Pont, Jacob Wilhelmin isä. Suomen lasiteollisuuden ensimmäinen nousukausi oli 1780-luvun alussa, jolloin syntyi 3 uutta lasitehdasta; 1794-97 alkoi entisten lisäksi 4 uutta tehdasta toimintansa, joista Nuutajärvi ensimmäisenä. Lasinpuhallus alkoi syksyllä 1795 - syntyi “lasitehtaittemme kunniavanhus”, ainoa 1700-luvulla syntyneistä joka on yhä toiminnassa, ja vanhin Suomessa yhä toimivista lasitehtaista.

Lasinpuute oli tuolloin voimakas - 1700-luvulla kustavilainen rakennustyyli suosii suuria ikkunoita. kaksinkertaiset ruudut

KARTTA:
Nuutajärven
kartanon alue v.
1693; kartano
rakennettiin
Rutajärven ja
Nuutajärven
väliin jäävälle
kannakselle,
kartassa
yläoikealla.
Harald
Neoviuksen
Notsjö gård
och dess ägare
mukaan. SKM.

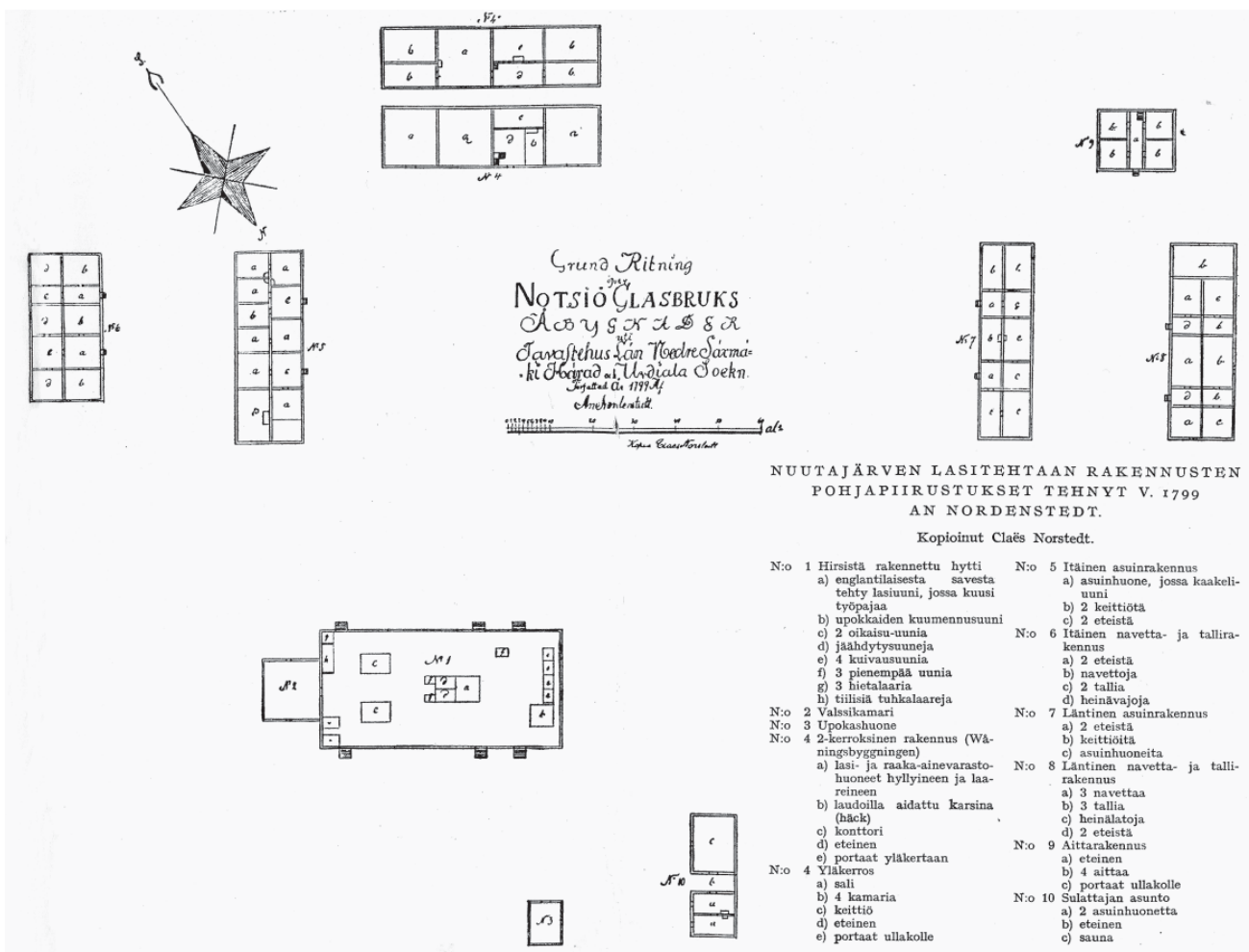

yleistyivät jo 1790-luvulla; samanaikaisesti pullojen tarvetta lisäsi paloviinan poltto-oikeus. Mutta koska tehtaassa alun perin oli 2 ikkunalasin oikaisu-uunia, osoittaa tämä että tehdas alunperin rakennettiin lähinnä ikkunalasitehtaaksi. (Annala) Kauppakollegio oli suosiollinen anotulle privilegionille, koska näki hankkeen olevan seudulle ja koko maalle hyödyllinen. Tarveaineet ja halpa työvoima olivat helposti saatavilla. "Paikkakunnalla on ollut runsaasti kvartseja ja hienoa valkeata hietaa— mitä myös on helpottanut paikkakunnan köyhyys ja siitä johtuva työväen helppo saanti alhaisella päivärahalta" (Åbo underrättelser 1852). Lasinvalmistus tarvitsi suuret määrät puuta, emämaa-Ruotsin puuvarannot oli varattu rautaruukkien käyttöön, ja Suomen laajat metsät saatiin näin sopivasti hyötykäyttöön. Tehdas oli syntynyt kartanotehtaana, jonka lähimpänä tarkoituksena oli runsaiden metsävarojen taloudellisesti edullinen käyttö. (Annala,1931:473)

Hiukan nahjusmainen ja lasinvalmistukseen paremmin perehtymätön Depont omisti tehtaassa vain noin puolitoista vuotta: jo vuonna 1797 de Pont (historioitsija Annalan mukaan hänellä ei ollut isänsä tarmoa ja liikemiesälyä) möi Nuutajärven liikekumppaninsa Harald Furuhjelmin nuoremmalle veljelle, kapteeni **Johan Furuhjelmille**. Kartanon isäntänä tämä oli aito kustaviaani, kulttuurista ja politiikasta kiinnostunut henkilö. Jouduttuaan luopumaan sotilasurastaan hän ryhtyi hoitamaan tilaa, ja rakennutti kartanon nykyisen päärakennuksen vuonna 1822, samoin kivinavetta ja puutarha ovat hänen ajoiltaan - mutta lasitehtaasta Furuhjelm ei ollut erityisemmin kiinnostunut, ja tehtaassa toiminta oli vaatimatonta. Paikallisista raaka-aineista puhallettu lasi oli vihreää metsälasiä, värittömän kirkkaan lasin tai Åvikin ja Mariedalin tapaan valkoisen luulasin valmistukseen ei vielä kyetty. Perillinen Otto Wilhelm Furuhjelm myi osuudet tehtaaseen ja kartanoon vuonna 1843 turkulaiselle professorille, Johan Agapetus Törngrenille, joka antoi tehtaassa vuokralle.

KUSTAVILAISEN LASITEHTAAN RAKENNUSKANTA

Yleensä tuotantoprosessin asiantuntija sai ottaa vastatakseen lasitehtaiden suunnittelusta - Nuutajärvellä puhaltajamestari ja myöhemmin uuden lasitehtaan ensimmäinen hyttimestari **Johan Björn** oli houkuteltu tähän tehtävään Tuorsniemen lasitehtaalta. Rakennustyöt olivat lähteneet hitaasti käyntiin, ja sekä tehdas että toiminta oli vielä vaatimatonta. Tulipalot vaurioittivat tehdasta vuosina 1798 ja 1799; hytti rakennettiin uudestaan 1799 ja vakuutettiin uuden vahingon varalta. Vakuutuskirjan mukaan tehtaalla oli tuolloin yhteensä kymmenisen rakennusta: lasihytti, upokashuone, sulattajan rakennus, kaksikerroksinen asuin-, konttori- ja varastorakennus, nk. itäinen ja läntinen asuinrakennus talleineen, sekä lisäksi itäinen ja läntinen navettarakennus ja sauna. Hytti sijaitsi 180 metrin päässä Nuutajoesta. Kooltaan se oli 34 x 17 metriä (Annala 1943:21).

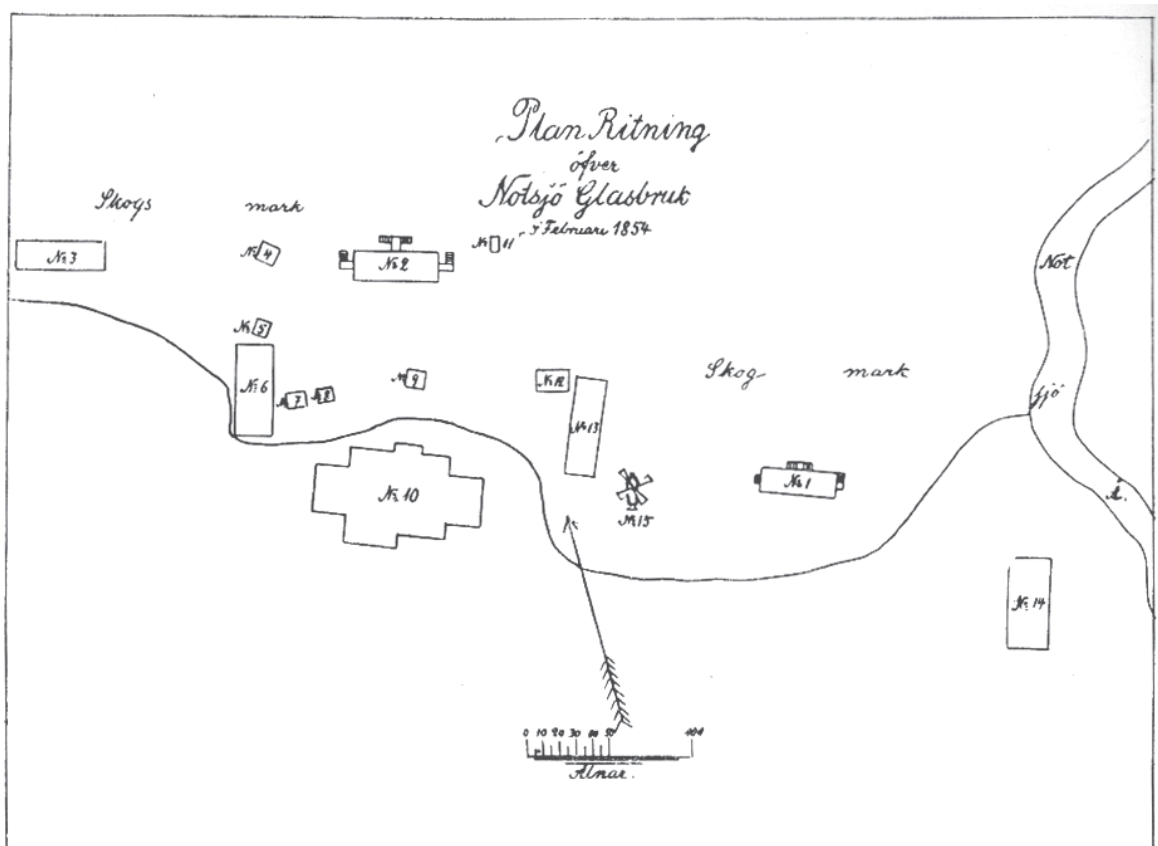
Palovakuutuskartta 1799. Vilho Annala.

NOUSUKAUSI ALKAA ADOLF TÖRNGRENIN AJALLA 1840-LUVULLA

llä samoihin aikoihin kuin industrialistinen kehitys pääsi käyntiin muuallakin Suo-
Törngren peri Nuutajärven vuonna 1849 - ja siitä alkoi Nuutajärvellä vilkas kausi
aloitteikkaan omistajan uudistaessa sekä tilanhoitoa että lasitehdasta. Törngren oli kuitenkin enemmän liikemies kuin
maanviljelijä ja Nuutajärven lasitehdas nousi hänen aikanaan maan johtavaksi lasitehtaaksi. Hänen kaudellaan katsotaan
olleen pysyvää merkitystä koko suomalaisen lasituotannon kehitykselle. (NVI: 7)

Törngren matkusti vuonna 1851 Keski-Eurooppaan opiskellakseen lasitekniiikan uutuusia ja pestasi samalla saksalaisia
puhaltajia parantamaan Nuutajärven lasitehtaan tuotannon tasoa. Vuonna 1851 täällä aloitettiin ensimmäisenä Suomessa
puristelasin valmistus. Ja kun ikkunalasin puhaltaminen saatiin kunnolla käyntiin, Nuutajärven ikkunalasi nousi parhaim-
man Suomessa valmistetun maineeseen valkoisen tuontihiekan ja soodan käytön ansiosta, kotimaisen sannan ja tuhkan
asemesta. Päämääränä uudistuksilla oli belgialaisen ikkunalasin valmistusmentelmän kotiuttaminen Nuutajärvelle, mutta
muukin tuotanto oli laadukasta: lasimassa oli kirkasta, muotoilu ja koristelu taidokasta ja ajanmukaista. Myös värillistä
lasia valmistettiin ja filigraanilasit palkittiinkin v. 1866 Tukholman näyttelyssä Pohjoismaiden parhaina. Törngren elvytti
myös lasinhionnan, jota ei enää ollut harjoitettu missään Åvikin lasitehtaan tulipalon jälkeen 1833.

KARTTA: Plan Ritning Öfver Notjö Glasbruk, asemapiirros v. 1854.

- N:o 1 yksikerroksinen asuinrakennus, rakennettu 1851.
- N:o 2 kaksikerroksinen asuinrakennus, rakennettu 1852.
- N:o 3 kaksikerroksinen asuinrakennus, rak. 1853.
- N:o 4 vanha paja.
- N:o 5 vanha asuinrakennus.
- N:o 6 uusi puuvaja.
- N:o 7 vanha asuinrakennus.

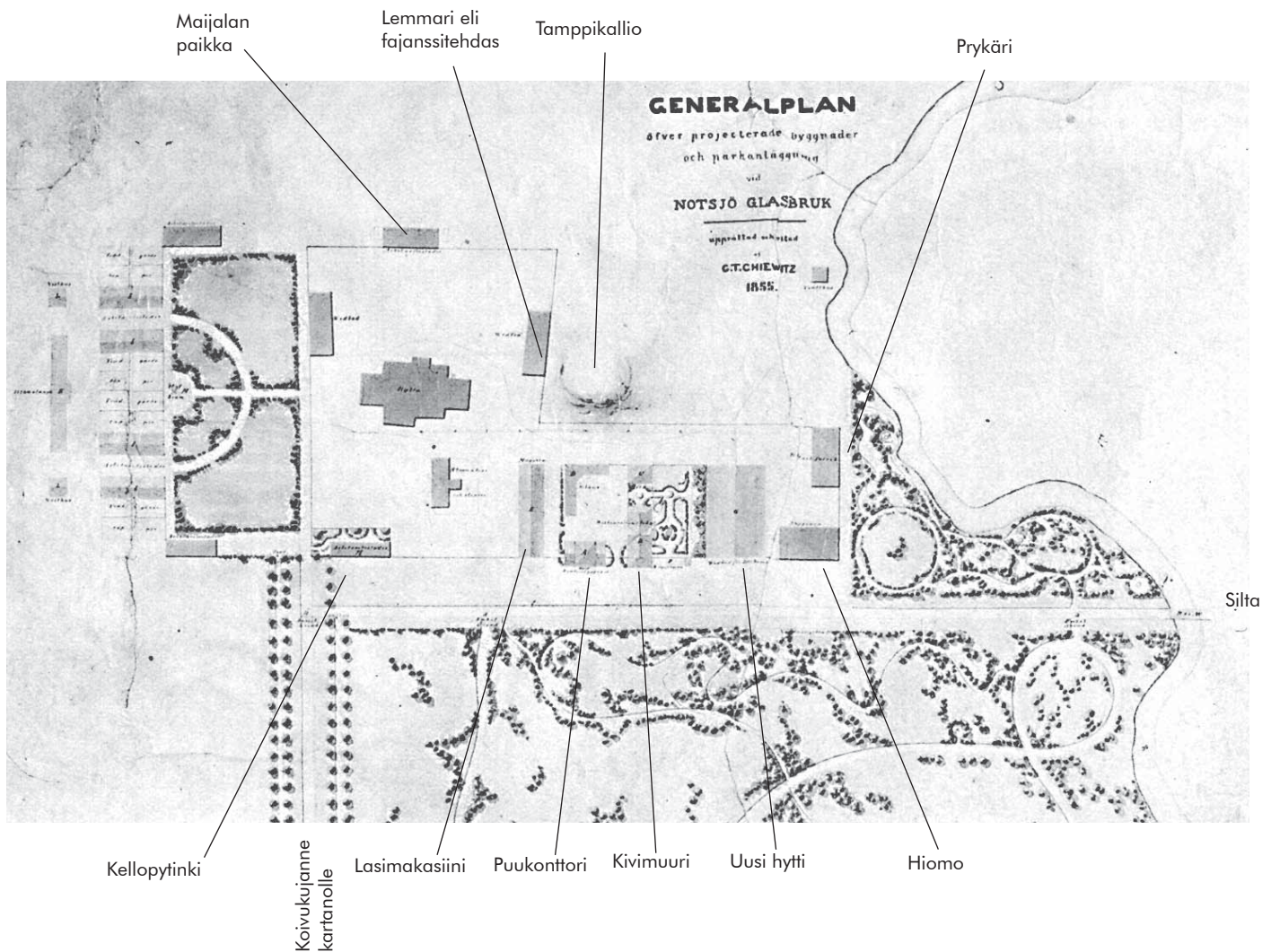
- N:o 8 vanha leipomorakennus.
- N:o 9 rappeutunut asumaton asuinrakennus.
- N:o 10 hytti.
- N:o 11 ulkokuone.
- N:o 12 harmaakivinen tuhkaahuone.
- N:o 13 puuvaja.
- N:o 14 soodatehdas (nyk. museo)
- N:o 15 tuulisurvinmylly.

TÖRNGRENIN JA CHIEWITZIN RAKENNUSKAUSI

Vuonna 1853 Törngren käynnisti laajan uudistusohjelman, joka koski koko tehdasaluetta. Törngrenin aikana rakennettiin miltei kokonaan uudestaan tehtaan tuotantolaitokset, varastot ja asunnot. Asuntojen osuus Törngrenin rakennustoiminnassa oli suuri. Suometar kirjoitti v.1853, *miten "Urjalan pitäjässä on Nuotjärven lasiruukki, joka aikoo kohota mahtavimmaksi Suomessa"*. Suunnittelijaksi Törngren kutsui aikansa huippuarkkitehdin **G.Th. Chiewitzin** Turusta. Hänen Nuutajärvelle laatimiaan rakennuspiirustuksia ei ole säilynyt - ainakaan muita kuin Chiewitzin nimiin merkitty, P. G. Sundiuksen signeeraama asemapiirustus vuodelta 1855 ei ole löytynyt. Tämä suunnitelma kuvastaa sekä laatijansa että tilaajansa suuria ympäristötaiteellisia haaveita: siinä on esitetty uudistettavan tehtaan asemakaavan lisäksi myös puistosuunnitelma kartanon ja tehtaan väliselle pelto- ja metsäaukealle. Puisto toteutui vain osittain, mutta suunnitelmaa pidetään eräänä mielenkiintoisimmista nk. englantilaista maisemapuistoa koskevista ehdotuksista maassamme. (NVI:16)

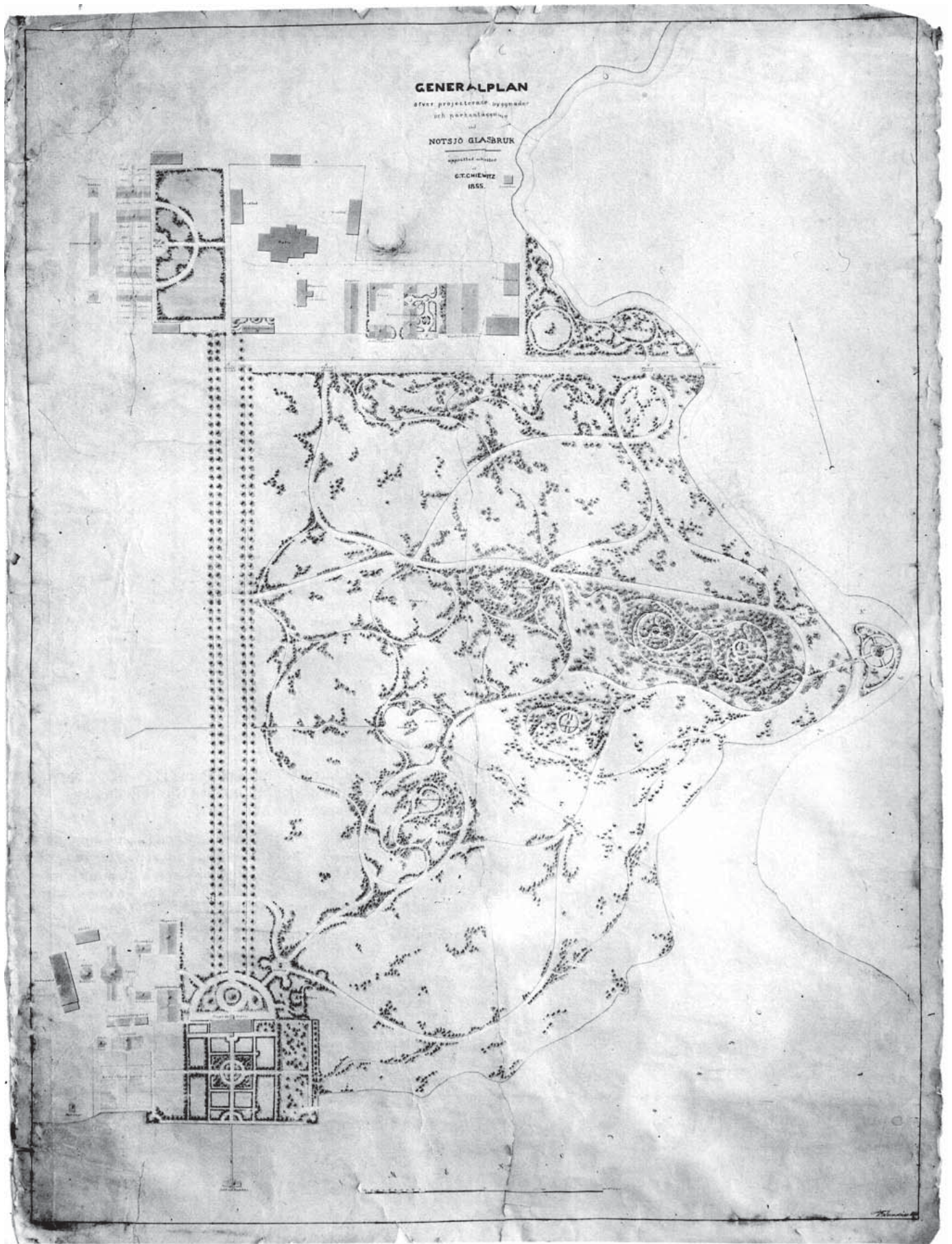
Chiewitzin ja hänen apulaisensa J. F. Basilierin ja P.G. Sundiuksen suunnitelman merkillepantavin ominaisuus on hallittu asemakaava, jossa ruukinkujan varrelle muodostuu tyyllisesti yhtenäisten julkisivujen kokonaisuus. Tyyllisesti Chiewitzin keinot ovat tuttuja hänen muusta samanaikaisesta tuotannostaan, joka heijastaa näihin aikoihin kansainvälisen levinneisyyden saavuttanutta industrialismin murrokseen liittyvien rakennusten "modernismia". Nuutajärven tehdasaluetta on pidetty maamme uusrenessanssin tyylikauden arkkitehtonisesti yhtenäisimpiin teollisuusympäristöihin kuuluvana Chiewitzin suunnitteleman Forssan puuvillatehtaan ohella. (NVI:17)

Ote G. Th. Chiewitzin puistosuunnitelmasta tehtaan ja kartanon välistä aluetta varten.

Vertaa v. 1854 karttaan: N:ot 2 (Majjalan paikka), 6, 10 (hytti) ja 13 (Lemmariin paikka), ja 14 (prykäri) ovat samoilla paikoilla. Suunnitelma kokonaisuudessaan seuraavalla sivulla.

G. Th. Chiewitzin puistosuunnitelma 1855.

G.Th. Chiewitz syntyi Ruotsissa, oli alkujaan puolalaista sukujuurta - siis taustaltaan, koulutukseltaan ja kokemukseltaan kansainvälinen. Hän saapui Suomeen v. 1851, aikana jolloin maassa ei ollut E. B. Lohrmannin lisäksi juuri muita varteenotettavia arkkitehtivaikuttajia, ja saavutti nopeasti merkittävän aseman ensin intendentinkonttorissa Helsingissä, sitten Turun lääninarkkitehtina ja kaupunginarkkitehtina. Laajan virkatyönsä lisäksi Chiewitzillä oli suuri määrä yksityisiä tilauksia. Chiewitz vastasi myös kokonaisen uuden arkkitehtisukupolven koulutuksesta. Hän oli teollisuusrakennusten uranuurtaja Suomessa (TMM/Gardberg). Hänen kansainvälisyytensä ja kiinnostuksensa tekniikkaan tekivät hänestä uuden industrialismin ajan arkkitehdin. Varmuudella hänet liitetään kuuden teollisuuslaitoksen syntyyn, joita ovat Nuutajärven lasitehtaan lisäksi Forssan puuvillatehdas, Littoisten verkatehdas, Auran Sokeritehdas, Tampereen pellavatehdas, Turun Rautateollisuusyhtiö. Forssan teollisuusyhdyksunta on Chiewitzin töistä mielenkiintoisimpia suuria aluekokonaisuuksia ja sisältää tuotantolaitoksia, koulu- ja asuinrakennuksia ym. Edellä mainituista Tampereen pellavatehdas (myöhemmin Tampella) on tässä yhteydessä mielenkiintoinen sikäli että sen rakennuttaja oli sama Adolf Törngren kuin Nuutajärvellä, ja suunnittelu oli käynnissä v. 1857, samoihin aikoihin kuin Nuutajärven rakennukset olivat rakenteilla.

Yleensä mainitaan että Chiewitz toi mukanaan Suomeen uuden tyylin, "sveitsiläistyylin". Suomessa on nähtävissä kuitenkin kahta eri tyyppiä sveitsiläistyyliä: E. B. Lohrmannin myötä saapunut varhainen 1840-luvun tyyli - ja hiukan myöhemmin, 1850-luvulla pittoreskimpana versiona Chiewitzin tyyli. (TMM/Valanto, s. 51). Sveitsiläistyyli tuli esiin Euroopassa jo 1700-luvun loppupuolella, ja nimityksenä tyyli vakiintui 1840-luvulle tultaessa. Tyyli oli käytössä erityisesti maaseuturakennuksissa, mutta myös rautatieasemissa, ravintoloissa ja näyttelyrakennuksissa. Sen alkuperä on sveitsiläisessä perinteisessä maalaisrakentamisessa, mutta sen piiriin on alettu lukea moninaisia vaikutteita lainaavaa arkkitehtuuria: arabialaisia, orientalistisia, maurilaisia, gotiikkaa, keskiaikaa - ja myös paikallisia piirteitä. Eräs tyyllille ominainen keino oli puun käyttö puun näköisenä - ei siis enää kiveä jäljittelevänä. Puu jätettiin usein käsittelemättä tai käsiteltiin pintaa peittämättömällä vernissauksella. Sveitsiläisestä talosta on myös lainattu pyrkimys tehdä rakennuksen päädystä julkisivu; laakeat, ulkonevat katot, konsolein tuetut leveät räystäät, parvekkeet, kuistit, ja koristeelliset puuleikkaukset ovat myös tyyppillisiä aiheita, joita myös näkee Nuutajärvellä käytetyn. Kuitenkin Chiewitzin tyyliä tarkasteltaessa yleensä nähdään suhteellisen vähän sveitsiläistyylin piirteitä, ja ilmeisesti puhuttaessa sveitsiläistyylistä hänen kohdallaan tarkoitetaan tyylin väljempiä ja monivaikutteisia tulkintoja. (TMM/Valanto: 45). Vaikutteiden runsauden selittää hänen harvinaisen monipuolinen ja laaja kokemuksensa ulkomailla: nuorena hän työskenteli pitkään Kreikassa, myöhemmin Ranskassa ja Englannissa. Englantilaisen asuntoarkkitehtuurin epäsymmetrisyyden katsotaan olevan Chiewitzin "sveitsiläistyylisten" pohjaratkaisujen taustalla. Ranskassa työskennellessään Chiewitz altistui eksoottisille kaukaisten maiden, Egyptin ja islamilaisen arkkitehtuurin vaikutteille.

Chiewitz kutsuttiin suunnittelijaksi Nuutajärvelle vuonna 1853. Kaikkien rakennusten tarkkaa valmistumistumisvuotta ei tiedetä.

Tehdasrakennukset 1940-luvulla.

COSTIANDERIN AJASTA ETEENPÄIN

Törngrenin laaja liiketoiminta, mm. Tampereen Pellavatehdas, Helsingin Hietalahden telakka, ja Hämeen laivaliikenne vei hänet vararikkoon. Nuutajärven tilan tehtaineen osti eversti **Torsten Costiander** vuonna 1869. Lasitehdas toimi Costianderin aikaan vuokrattuna. 1800-luvun loppujaksolla Nuutajärven lasitehtaan toiminta ilmeisesti kärsi voimakkaan johtajan sekä taitavien puhaltajien menetyksestä. (NVI). Vuoden **1861 tulipalo** tuotti suurta vahinkoa. Vuonna 1861 uudelleen rakennettu hytti paloi jälleen vuonna 1950. Teknisiä uudistuksia ei Nuutajärvellä ollut tehty Törngrenin kauden jälkeen, kunnes kaasulämmityksen käyttöönotto ikkunalasiuunissa v. 1876 merkitsi lasinsulatuksen tehostumista. Koko tehdas siirtyi kaasulämmitykseen vasta v. 1882.

Tehtaan väen terveydestä pyrittiin pitämään huolta - Costiander mm. lakkautti Törngrenin perustaman olutpanimon sekä ravintolan niiden turmiollisen vaikutuksen vuoksi, ja Kivimuurissa sijainnut ravintola kunnostettiin tehtaan yksityiseksi kouluksi vuonna 1878. Viisi vuotta myöhemmin aloitti toimintansa myös yläkoulu. Costiander kunnosti kartanon päära-kennusta, joka uusittiin arkkitehti L. J. Lindqvistin piirustusten mukaan. Eversti Costiander oli mukana myös rautatielinjan Turku-Toijala rakentamisessa, mikä oli tärkeää lasitehtaan kuljetusten takia. Liikenne Urjalan kohdalla alkoi vuonna 1876, ja rataosuus Turkuun valmistui kolme vuotta myöhemmin. Costiander valittiin talonpoikaissäädyn edustajaksi vuoden 1882 säätyvaltiopäiville, vuonna 1887 hänet nimitettiin Hämeen läänin vakinaiseksi maaherraksi. Salaneuvos Costianderin kuoleman jälkeen (1904) tilaa hoitivat hänen leskensä Jenny Costiander ja sen jälkeen hänen tyttärensä miehineen ja perillisineen. Lasitehtaasta muodostettiin perheyhtiö, joka myytiin vuonna 1950 Wärtsilä-Yhtymälle. Tähän päättyi perheyhtymän aika Nuutajärvellä.

Ilmakuva vuodelta 1951. Taka-alalla näkyvät vielä yksikerroksiset asuinrakennukset ja kaksikerroksinen Yliptyinki, sekä Lemmari Tamppikallion juurella. NLM.

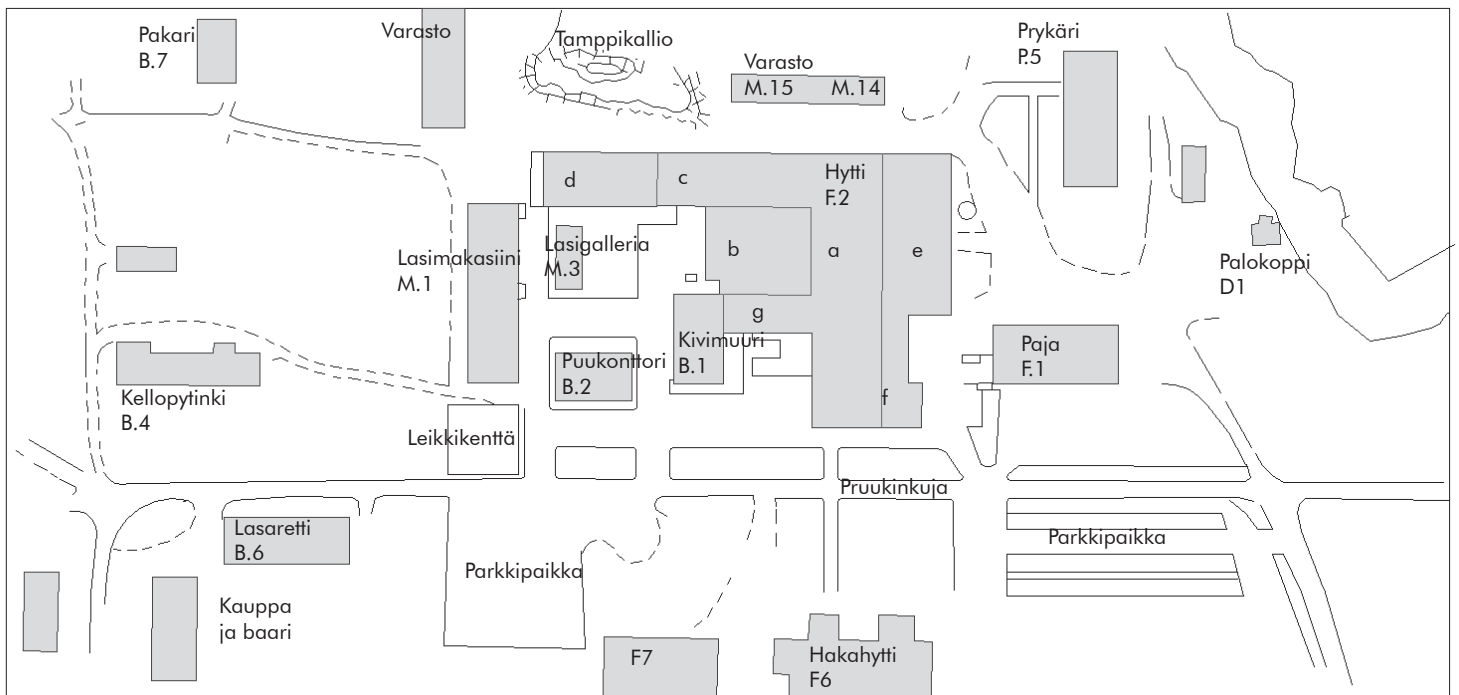
TEHTAAN KESKEISET RAKENNUKSET

JOHDANTO

Tässä kartoituksessa käsitellään tarkemmin Pruukinkujan varrella olevat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset, jotka on merkitty alla olevaan asemapiirrokseen. Tämän lisäksi kuvin ja/tai lyhyin luonnehdinnoin kerrotaan raitin ulkopuolisista vanhemmista rakennuksista, sekä uudemmasta rakennuskannasta.

Nuutajärven lasitehtaan raitin keskeiset rakennukset ovat melko hyvin säilyttäneet alkuperäisen arkkitehtonisen ulkoasunsa. Suurimmat ulkoiset muutokset on tehty Vanhaan hyttiin ja Kivimuuriin; Lasimakasiinin ja Puukonttorin sisätiloja on muokattu suuresti. Kaikkien tehdasalueen keskeisten rakennusten rakennusvuotta ei tiedetä. Alkuperäisiä piirustuksia ei ole löytynyt, ja tämän selvityksen tiedot perustuvat Nuutajärven lasitehtaan ja Nuutajärven lasimuseon arkistotietoihin, Vilho Annalan historiankirjoituksiin, Marja-Leena Salon proseminariesitelmään ja haastatteluihin.

- F.1 Paja eli hiomo
- F.2 Hytti
- B.1 Kivimuuri
- B.2 Puukonttori
- M.1 Lasimakasiini
- B.4 Kellopytinki
- B.6 Lasaretti
- B.7 Pakari
- P.5 Prykäri eli museo
- B.8 Maijala
- M.3 Lasigalleria
- D.1 palokoppi
- D.3 iso sauna

F.1 Paja eli hiomo; Chiewitz, 1857

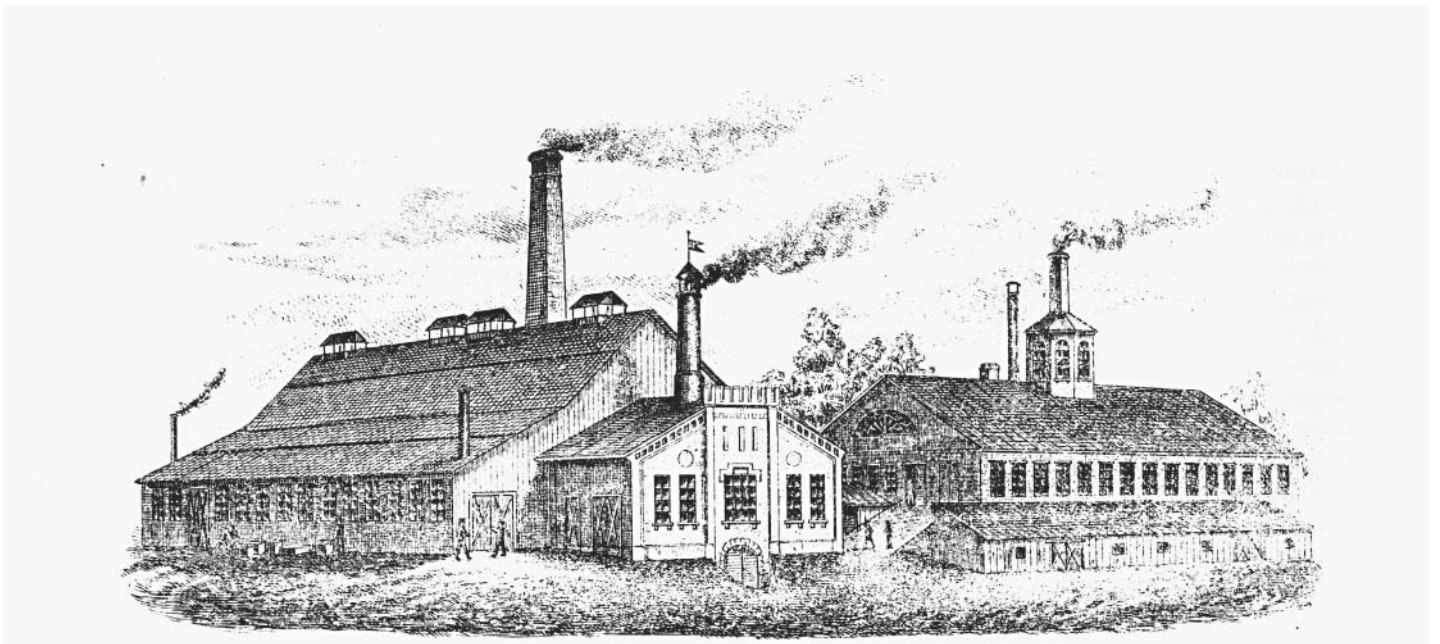
Alunperin rakennuksessa sijaitsi hiomon lisäksi saha ja voimakeskus (Annala 1943:57). Alun perin rakennus on ollut rappaamatonta tiiltä. Vuoden 1927 tulipalon jälkeen paja rapattiin valkoiseksi, ja samalla tehtiin muita julkisivumuutoksia ikkunoissa ja räystäissä. Tulipalon jälkeen siirryttiin höyryvoimasta sähköenergiaan, sahatoiminta siirrettiin varta vasten sahaa varten rakennettuun uudisrakennukseen ja rakennus jäi hiomokäyttöön. Yläkerroksessa toimi talouslasin ja alakerrassa kristallilasin hiomo (Pöytäkirja 1943; Annala 1943:141). Ilmeisesti rakennus oli palanut useasti aiemminkin. Katolla sijaitsevassa tornissa on vesisäiliö, jossa on alun perin ollut kahdeksan 6-ruutuista lasi-ikkunaa, ikkuna-aukot on muurattu pyörökaariksi. Viimeistään vuoden 1927 korjauksen yhteydessä aukot on kuitenkin muurattu umpeen. Salon mukaan tässä muutoksessa on havaittavissa 1920-luvun arkkitehtuurin kääntyminen klassiseen muotokieleeseen, mikä näkyy myös yksinkertaisuuden korostamisessa ja vaaleiden värien käytössä.

Rakennuksessa on nykyisin metalli- ja puusepän verstaat, VPK:n tilat, sekä Taikayön safarin tilat. Sisätilat ovat hyvin alkuperäisen luonteisia.

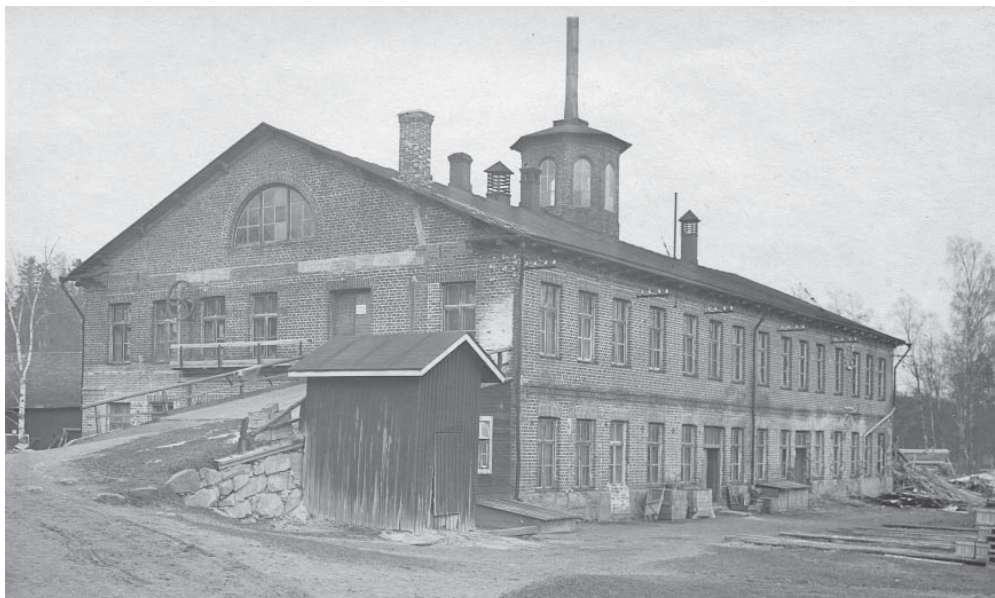
Paja tulipalon jälkeen. NLM.

Vasemmalla vuonna 1861 rakennettu hytti, joka paloi v. 1950, oikealla hiomo eli paja. NLM.

Hiomo
alkuperäisessä
tiiliasussaan.

Hiomo v. 2003.
Huomaa maanpinnan
nousu.

Hiomon eli pajan
sisätilat ovat edelleen
melko alkuperäisen
tuntuksessa käytössä
ja asussa.

F. 2 Hytti, 1950

Hytti on lasitehtaan toiminnan keskus. Nuutajärvellä on tällä hetkellä kaksi hyttirakennusta: ns. Vanha hytti ja vuonna 1974 rakennettu Hakahytti. Vuonna 1794 rakennetun ensimmäisen hytin arkkitehtuurista ei ole säilynyt kuvauksia. Tämä hytti tuhoutui tulipalossa jo vuonna 1799, minkä jälkeen rakennettiin uusi hirsinen palovakuutuskartassa esitetty hytti välittömästi; tämä hytti sijaitsi 180 metrin päässä Nuutajoesta ja oli kooltaan 34x17 metriä (Annala 1943:21). Vuoden 1854 ja vielä Chiewitzin 1855 kartoissa näkyy ilmeisesti tämä vanha hytti ulokkeilla laajennettuna (kts. ed. kappale). Törngrenin ja Chiewitzin 1850-luvun rakennusohjelmaan kuului uusi hytti. Tehtaan tuleva johtaja C.C. Andersson kertoo että tuolloin *“rakennettiin uutta lasihyttiä, jossa oli kolme kerrosta ikkunoita ja joka oli hyvin tilava ja muistutti ulkomuodoltaan uutta ja komeata lasimakasiinia.”* Tämäkin hytti tuhoutui täysin vuoden 1861 tulipalossa, jonka jälkeen rakennettiin jälleen välittömästi uusi osin puu-, osin tiilirakenteinen hytti. Ei ole tietoa siitä, oliko Chiewitz suunnittelemassa uutta hyttirakennusta. Ulkoasua muutettiin: *“—eikä siitä tullut enää yhtä komeaa, vaan se rakennettiin vanhanaikaiseen tyyliin jyrkkine päätyineen ja mataline sivuseinineen.”* (Annala 1943: 56-57,77) Tasalakiset päädyt ulottuivat hytin tiilisen fasadiosan ja puurakenteisen osan katonharjojen yläpuolelle. Salon mukaan juuri päätyjen avulla rakennus viestii kaikkein tärkeimmän lasitehtaan rakennuksen asemasta. Tämä hytti paloi vuonna 1950, ja nykyinen tiilisen hytin ensimmäiset osat valmistuivat vuonna 1951. Sivuseiniä korotettiin, jolloin saatiin isommat ikkunat, ja ulkoa se rapattiin valkoiseksi.

Nykyistä hyttirakennusta on laajennettu ja muutettu useaan kertaan; uusimmat, kokonaisuuteen huonommin sovitettut osat ovat 1970-luvulta. 1950-luvun rakennusvaiheen salit ovat varsin komeita, korkeita, teräsristikoiden kattamia tiloja, jotka on tosin pilkottu väliseinillä. Erityisesti pohjoispäädyn korkein osa suurine ikkunoineen on vaikuttava, ja suositeltavaa ottaa yleisön käyttöön.

Teollinen tuotanto siirrettiin vuonna 1974 rakennettuun Hakahyttiin, minkä jälkeen vanhassa hytissä puhallettiin taidelasia vuoteen 1991, ja vuonna 1993 Wetterhoffin ammattikorkeakoulu aloitti lasinpuhaltajien ammatillisen koulutuksen. Entisessä jäädyttämösiivessä toimii tehtaan ruokala Cafe Depont, muissa tiloissa on taiteilija- ym. vuokralaisia, mutta suuri osa tiloista on käyttämättä tai toisarvoisessa varastokäytössä.

Vuonna 1861 rakennettu hytti, valokuva n. vuodelta 1925. NLM.

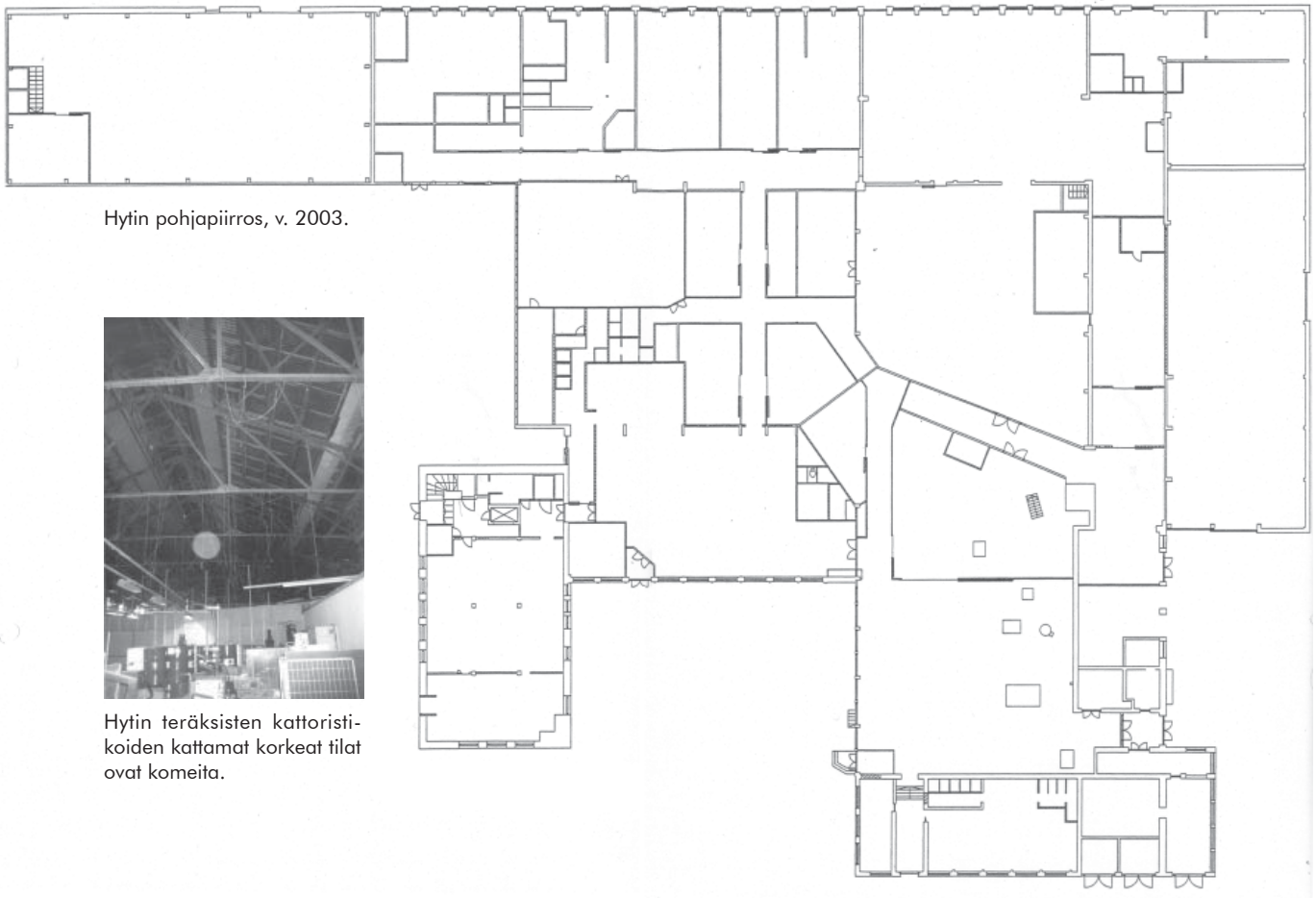

Hytti ennen 1951 tulipaloa, Nuutajoelta nähtynä. NLM.

Hytti nykyasussa Hakahyiltä päin, v. 2003.

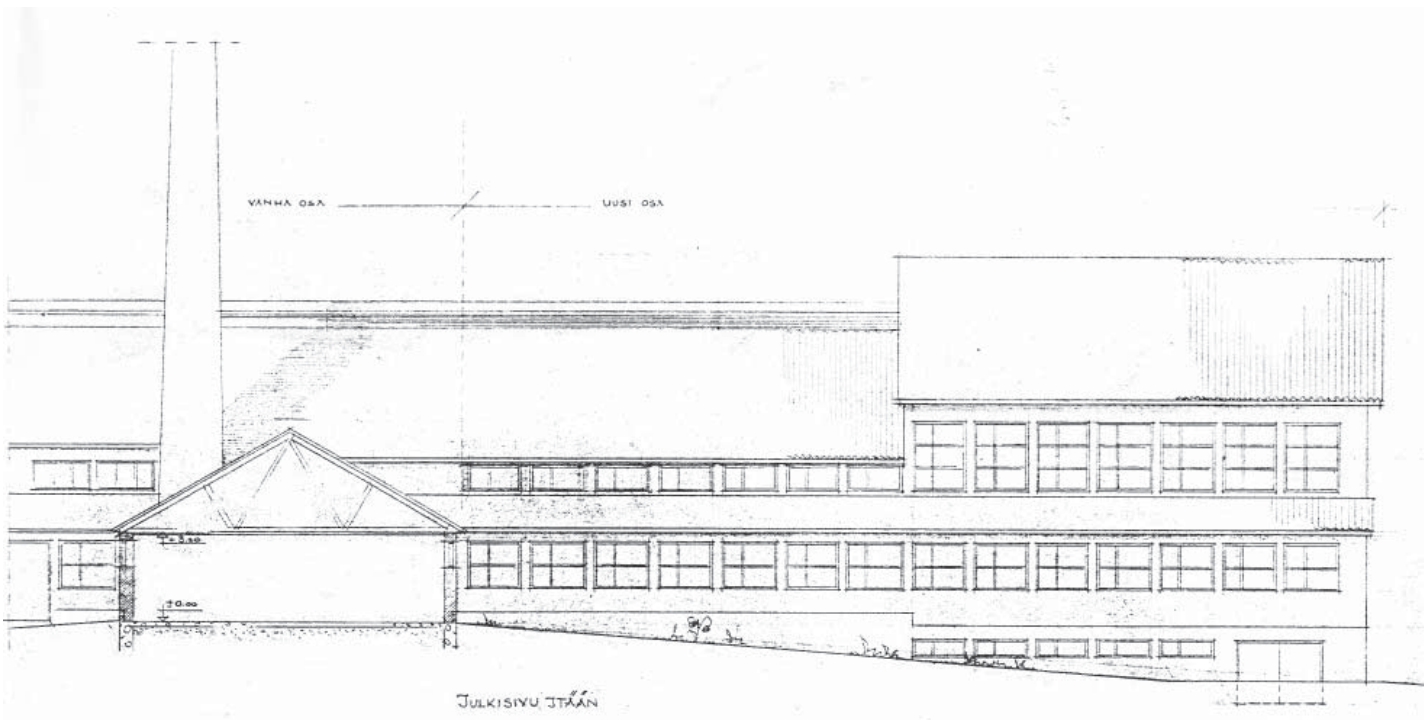

Hytin pohjapiirros, v. 2003.

Hytin teräksisten kattoristikoiden kattamat korkeat tilat ovat komeita.

Hytti, julkisivu itään, v. 1951.
NLM.

JULKISIVU ITÄÄN

B. 1 “Kivimuuri”, Chiewitz 1857

Kivimuuri kuuluu G.Th.Chiewitzin ja Törngrenin ajan rakennuksiin. Se oli alun perin ravintola- ja mahdollisesti myös hotellirakennus (Salo:12). Torsten Costiander perusti koulun Kivimuriin v. 1878 lakkauttamansa ravintolan tilalle (Brander 1984:27). Kivimuuri uusittiin ja asuntojen tilalle tehtiin toimistotiloja, kun koulu siirrettiin omaan uuteen rakennukseen.

Kivimuuri oli alunperin puhtaaksimuurattua tiiltä kuten lasihytti ja pajarakennuskin. Länsipuoliseen Puukonttoriin se yhdistyy koristeellisen räystäslistan ja ikkunoiden koristepuitteiden kautta. Kivimuuri on tavallaan “vaihtovyöhykkeellä”, siinä on itäpuolellaan olevien rakennusten jyhkeää tiiliarkkitehtuuria ja länsipuoleltaan alkavien puurakennusten koristeellista puuarkkitehtuuria. (Salo:13) Alunperin Kivimuurin päädyssä ollut suuri puinen terassi oli esimerkki sveitsiläistyilin koristellusta arkkitehtuurista. Kivimuuri oli alun perin kaksikerroksinen, kolmikerroksiseksi se on muutettu ilmeisesti 1951 (muutospiirustukset 1951 Nuutajärven tehtaan arkisto). Muutoksessa lisättiin välipohja, eikä rakennuksen korkeus muuttunut. Kellarikerros poistettiin, ja siitä tuli osa ensimmäistä kerrosta, ja vinttitalaan tuli täyskorkea kolmas kerros. Kerrosjaon muutos näkyy julkisivussa. Viimeistään tässä vaiheessa rakennus muutettiin toimisto- ja ruokalatilaksi.

Sveitsiläistyilin piirteitä karsittiin tässä yhteydessä: terassi poistettiin, ikkunapuitteet muutettiin yksinkertaisiksi ja paksu-puitteisiksi, vesikaton kolmiopäädyt sivufasadin yläpuolelta poistettiin, sisäänkäynti siirrettiin päätyfasadista sivufasadin reunoihin. Räystäslista ja konsolit kertovat aiemmasta sveitsiläisasusta. Tiilipinta on käsitelty punaisella maalilla, joka saattaa olla punamultaa.

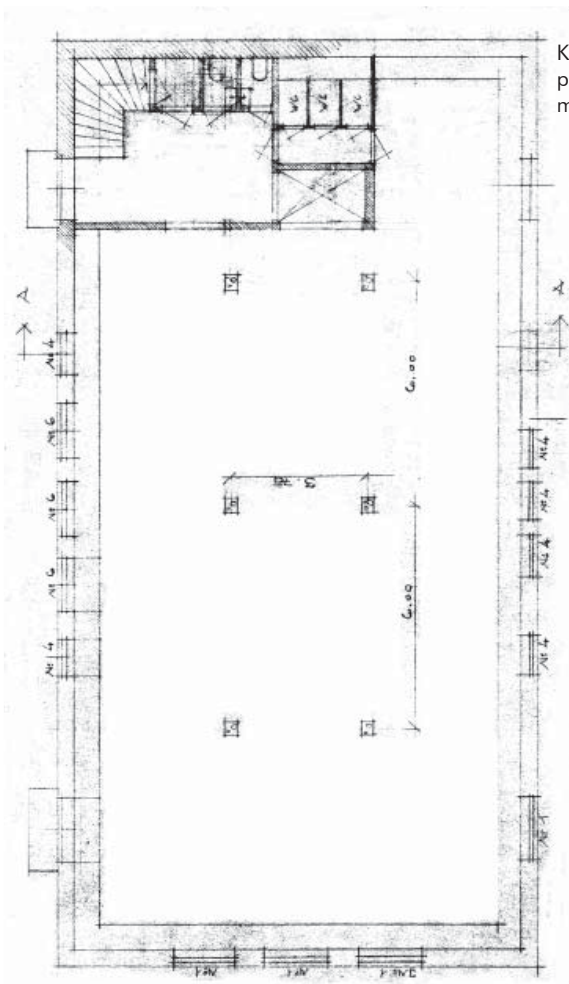
Kivimuurissa toimii nykyään työntekijöiden ruokala ja baari, lisäksi toisessa kerroksessa on vuonna 1990-luvulla rakennettuja majoitushuoneita ja kolmannessa kabinettitilat.

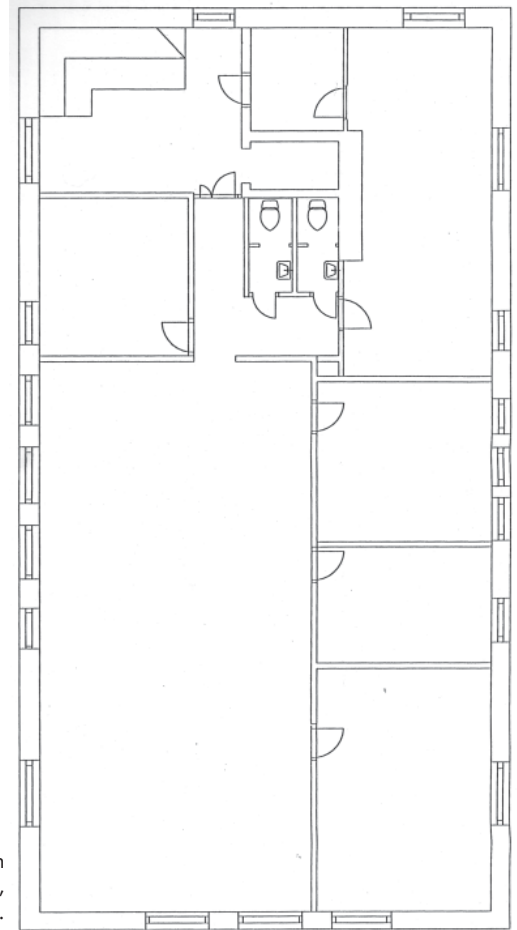
Kivimuuri ennen kerrosmuutosta. NLM.

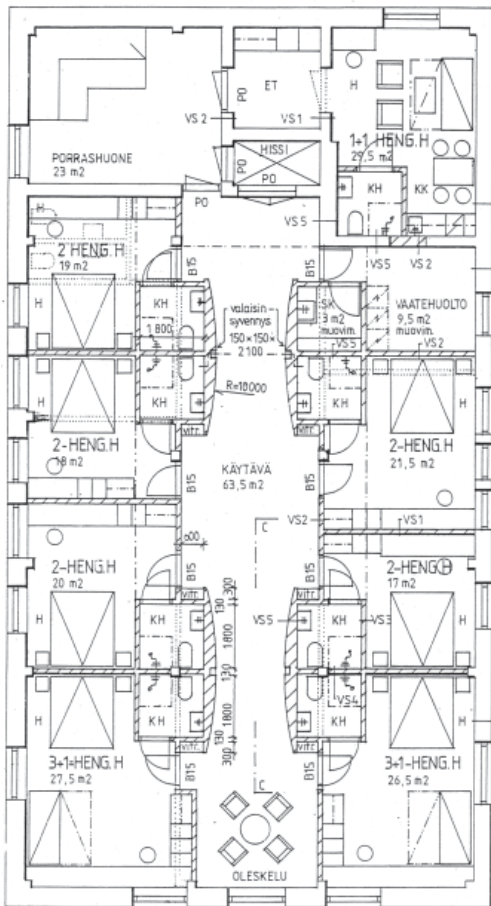

Kivimuurin pohjapiirros, 1. krs., muutoskuva 1951.

Kivimuurin pohjapiirros, 3. krs., nykytilanne.

Kivimuurin pohjapiirros, 2. krs. majoituskäytössä, nykytilanne.

Kivimuri nykyasussa.

B. 2 Puukonttori, Chiewitz 1857

Puukonttorin alakerran itäpäädyssä sijaitsi alun perin elintarvikeliike, länsipäädyssä on ollut konttoritilaa (jolla oli oma porras ja sisäänkäynti) ja yläkerrassa asuntoja (Andersson 1869:2; Salo); myöhemmin rakennus täyttyi konttoritiloista, miltä ajalta on peräisin nimitys Puukonttori.

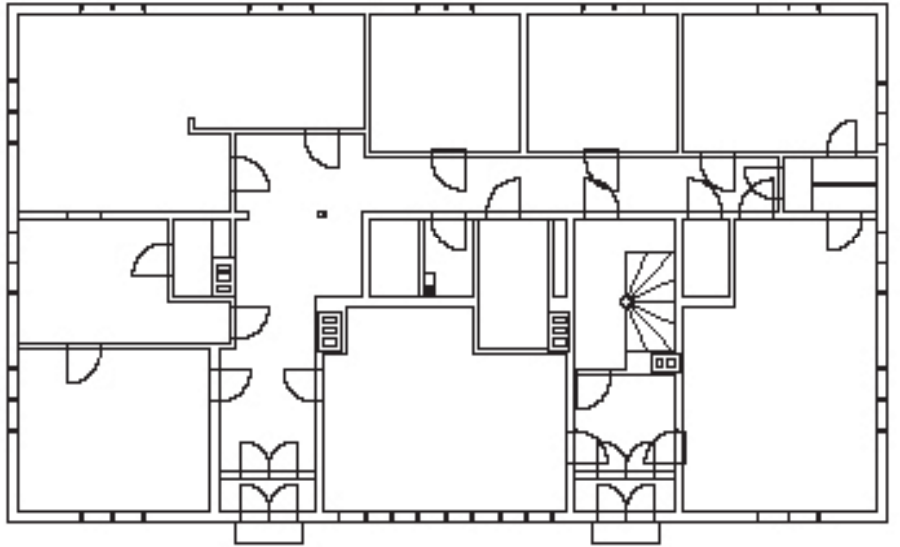
Rakennus on osittain kaksikerroksinen. Keskellä on leveä telttakattoinen kaksikerroksinen osuus, päädyt ovat yksikerroksiset, loivan satulakaton kattamat. Toisen kerroksen pääsalin ikkuna on valmistettu taidokkaasti hiotusta ja kaiverretusta verholasista, alakerran päätilojen ikkunoissa on värillisiä pikkuruutuja. Ulkoseinien ja ikkunoiden vuorilautojen alkuperäisestä väristä ei ole varmaa tietoa. Vanhan valokuvan perusteella seinäpinnat vaikuttavat sveitsiläistyylisesti maalaamattomilta, tai mahdollisesti keltamullatuilta - pinta näyttää haalistuneelta. Ikkunapuitteet ovat olleet tummat. Chiewitzin sanotaan olevan ensimmäisiä uutta väriskaalaa (tummat, ruskeat puitteet ja listat sekä voimakkaan keltainen seinä) noudattaneita arkkitehteja (Kaila 1987:52; Salo). Nykyinen klassistinen kelta-valkoinen alkuperäisestä sveitsiläistyylin ideasta poikkeava asu on jo ainakin kymmeniä vuosia vanha. Puuleikkauksia on runsaasti räystääliskoissa, ikkunapuitteissa, alakerran ovi- ja ikkuna-aukkojen yläpuolella. Rakennuksen voi katsoa olevan edustava esimerkki arkkitehti G. Th. Chiewitzin sveitsiläistyylistä (Salo).

1990-luvulla rakennuksessa sijaitsi pienyrittäjien toimitiloja, mm. parturi, minkä jälkeen se on ollut tyhjiään jo pidempään. Puukonttori on ollut tehtaan toimeenpanovallan keskus - ja ulkoisesti sen asema on keskeinen raitin hierarkiassa; toiminnallisesti se on luonteva tulevan toiminnan keskusrakennus. Sisätilat ovat kokeneet monta muutosta, ja uudelleen käytön yhteydessä tulee arvottaa sisätilan rakenteet ja tutkia missä määrin olisi hyvä palauttaa rakennuksen alkuperäinen huonejako.

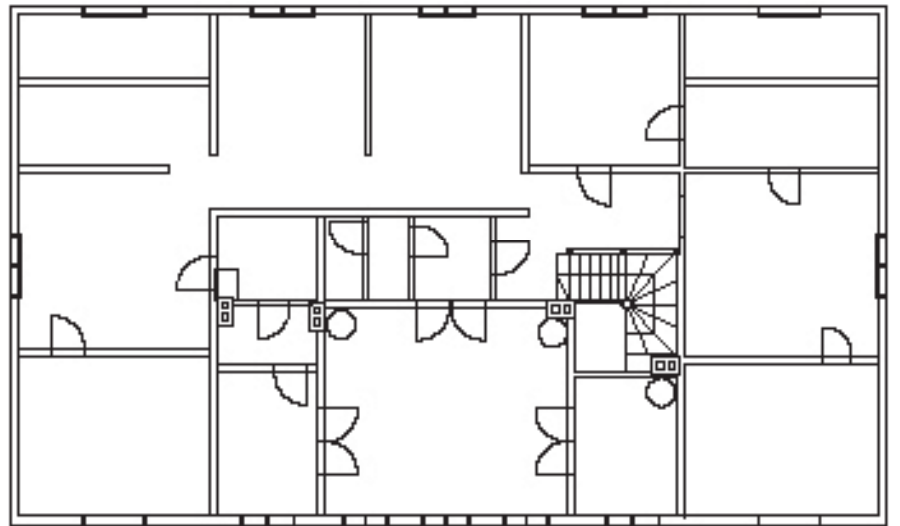
Puukonttori alkuperäisasussa

Puukonttorin pohjapiirros,
1. krs, v. 2003. Arkinor Oy.

2. krs

Puukonttori nykyasussa.

M. 1 Lasimakasiini, Chiewitz 1857

Lasimakasiini on ollut varasto. Ensimmäinen, kaksikerroksinen makasiini on rakennettu todennäköisesti v. 1794 ja se on palanut v. 1813, uusi makasiini rakennettiin seuraavana vuonna. (Annala; Salo) Makasiinissa oli lasi- ja raaka-ainevastohuoneita, lisäksi rakennuksessa on ollut konttori, ja yläkerroksessa on ollut asuintiloja. (Annala 1943:24-25; Salo) Nykyinen Lasimakasiini rakennettiin Törngrenin rakennusohjelmassa vuonna 1857. Varastotiloja on ollut useassa kerroksessa. Vuosien 1922-1943 välillä Lasimakasiiniin tehtiin neljäs kerros (Pöytäkirja 1943, Sign.C:2; Salo). Rakennuksen pitkällä sivuilla on lastaussilta kolmessa kerroksessa.

Lasimakasiini edustaa samaa sveitsiläistylin sovellusta kuin viereiset Puukonttori ja Kivimuurikin; koristeelliset räystäslistat, puuleikkauksin koristetut konsolit, eteläpään ristikkokuvioiset ikkunat ja rakennusmateriaali yhdistävät sen Puukonttoriin. Runsaimmat puuleikkaukset ovat etelän puoleisessa pääfasadissa. Lasimakasiinin seinärakenne on ns. rivi- tai jakorakenteinen, myös pelkkarakenteeksi kutsuttu. Rakennetta on käytetty 1800-luvun talous- ja ulkorakennuksissa (Johannesson 1992:10; Salo). Lasimakasiini on ollut punamullattu.

Varastotila on toiminut henkilökunnan palloiluhallina, jolloin välipohjat poistettiin. Tällä hetkellä Lasimakasiinissa on tehtaanmyymälä. Ulkoisesti rakennus on säilyttänyt historiallisen asunsa, mutta sisätilaa on muokattu rajusti.

Lasimakasiinin sisätila palloiluhallin aikaan. NLM.

Lasimakasiini Kellopytingiltä päin katsottuna. NLM.

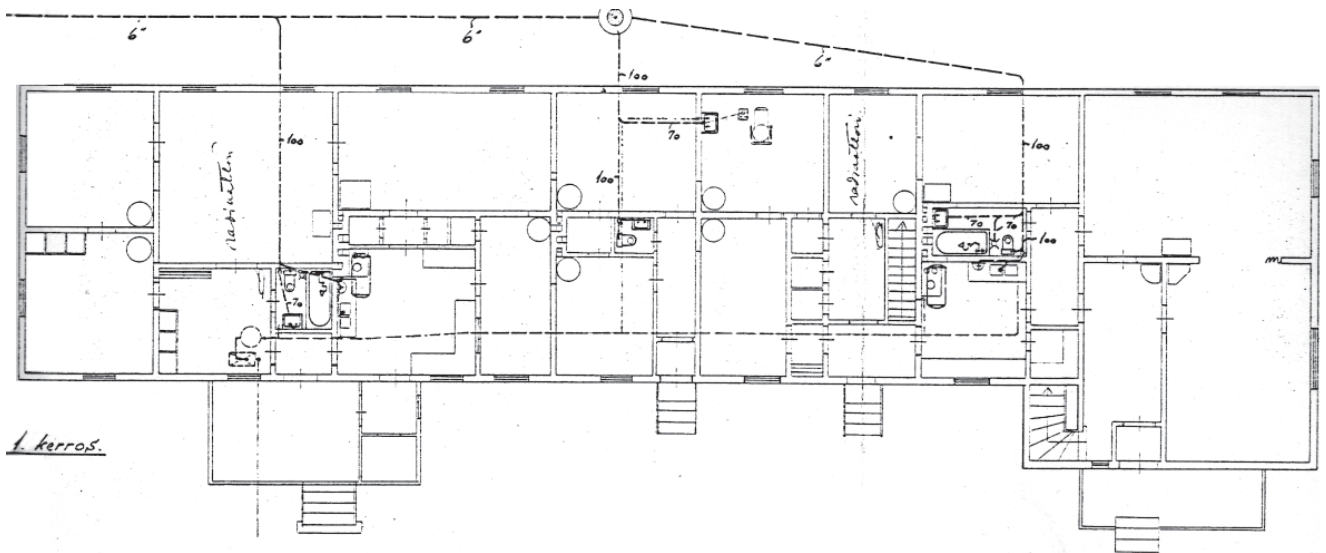

B. 4 Kellopytinki, Chiewitzin muutossuunnitelma

Kellopytinki pihalta.

Perimätiedon mukaan Kellopytinki on rakennettu 1700-luvulla (NVI 1983:18.) Osa sen hirsistä siirrettiin entisen Nuutajärven kartanon vanhasta päärakennuksesta v. 1842. Rakennus oli tuolloin punaiseksi maalattu ja yksikerroksinen (1984:19; Salo.) Rakennusta laajennettiin myöhemmin. Kellopytinki oletetaan Chiewitzin tekemäksi muutossuunnitelmaksi, erityisesti koska Kellopytinki muistuttaa Chiewitzin suunnittelemaa "Kostholia" Forssassa. Kellopytingissä on kahden perheen asunto ja tehtaan vieraiden majoitustila. Aikaisemmin rakennuksessa asui tehtaan johtaja. Ikkunat ovat 1890-luvulla suosituksi tulleita T-karmi-ikkunoita. Chiewitzin sveitsiläistyyliin viittaavaa puuleikkauskoristelua on räystäslistoissa, pohjoispuolen kuisteissa ja kellotornissa. Tornit liitetään sveitsiläistyyliin (Valanto 1986:47; Salo) ja Chiewitzin tiedetään käyttäneen torniaihetta huvila-arkkitehtuurissaan ja teollisuusrakentamisessa. Torni koostuu neljästä osasta: alhaalla kartiomainen osuus, joka on koristettu nurkkalaudoituksella ja ristikkolaudoituksella, seuraava osuus alkaa pienten ikkunoiden rivistöllä ja päättyy ylhäällä puuleikkausreunustukseen, kolmantena osuutena on arkadiaiheinen kerros ja viimeisenä varsinaisen kellon sisältävä kerros. Kaikilla neljällä sivulla on oma kellotaulunsa. Kellot ovat Könnin tehtaalta (Kuusinen:118). Muihin Chiewitzin torneihin verrattuna Kellopytingin torni on yksinkertainen. Kellopytinki on maalattu samoin keltaisin ja valkoisin värein kuin Puukonttorikin, mutta vanhan valokuvan perusteella se lienee ollut tummemman väriäinen.

P.5 Prykäri eli nykyinen museo

Tämä kivirakennus on toiminut sitten prykäriinä eli panimona, varastona, siellä on ollut upokasastioiden valmistus, ja Törngrenin aikaan hetken ilmeisesti soodatehtaana. Sen eteläpäässä on ollut puurakenteinen varastorakennus, joka on purettu vasta viime vuosikymmeninä. Rakennuksessa toimii nyttemmin museo, jonka näyttelyn on suunnitellut taiteilija Kaj Franck.

Prykäri n. vuonna 1951. NLM.

Prykäri nykyasussa
museokäytössä, v. 2003.

B.6 Lasaretti

Lasaretti on mahdollisesti kuulunut Törngrenin ja Chiewitzin kauden asunto-ohjelmaan, tosin 1855 asemapiirroksessa rakennusta ei näy. Ns. Koulumäellä on ollut kaksi Lasaretin kaltaista yksikerroksista hirsistä asuinrakennusta. Rakennus on ollut kahdeksan perheen asuintalo; siinä on muun muassa ollut uuninlämmittäjän asunto - työnsä vuoksi tämän on täytynyt asua lähellä hyttiä. Asuinkäytöstä Lasaretti jäi 1980-luvulla -myöhemmin rakennuksessa on toiminut liikkeitä, jonka jälkeen se on ollut pitkään tyhjillään. Lasaretin pihalla ollut ulkorakennus purettiin 1960-luvulla. Tällä hetkellä rakennusta uudistetaan Nuutajärven tehtaan taiteilijan M. Salon perheen asuin-, ateljee- sekä myymälätiloiksi. Yksi uuni on säilynyt sisätiloissa.

Lasaretti nykyasussa, v. 2003.

Lasaretin päädyssä on toiminut SOK:n kauppa. NLM.

B.7 Pakari

Yksikerroksinen puurakennus, jossa alkujaan toimi leipomo, nykyään lasten päiväkotina.

Pakari nykyasussa v. 2003.

M.3 Lasigalleria

Lasigalleria on aiemmin ollut osa laajempaa sisäpihan varasto- ja ulkokuonekompleksia - päädyssä näkyy 'katkaisun' jälki. Kattomuoto on muutettu pulpettikatosta harjaksi, ja sisätilat on uusittu.

B.8 Maijala

Yksikerroksinen hirsinen asuinrakennus, toiminut vanhustentalona.

Maijala
nykyasussa,
v. 2003.
Tässäkin
postilaatikoiden
kiinnitys kaipaisi
yhtenäistä,
siistiä ratkaisua.

D.3 Ns. iso sauna

Sauna ja palokoppi ovat vanhaa rakennuskantaa, jotka ovat valitettavasti jääneet käyttämättä ja rapistuvat.

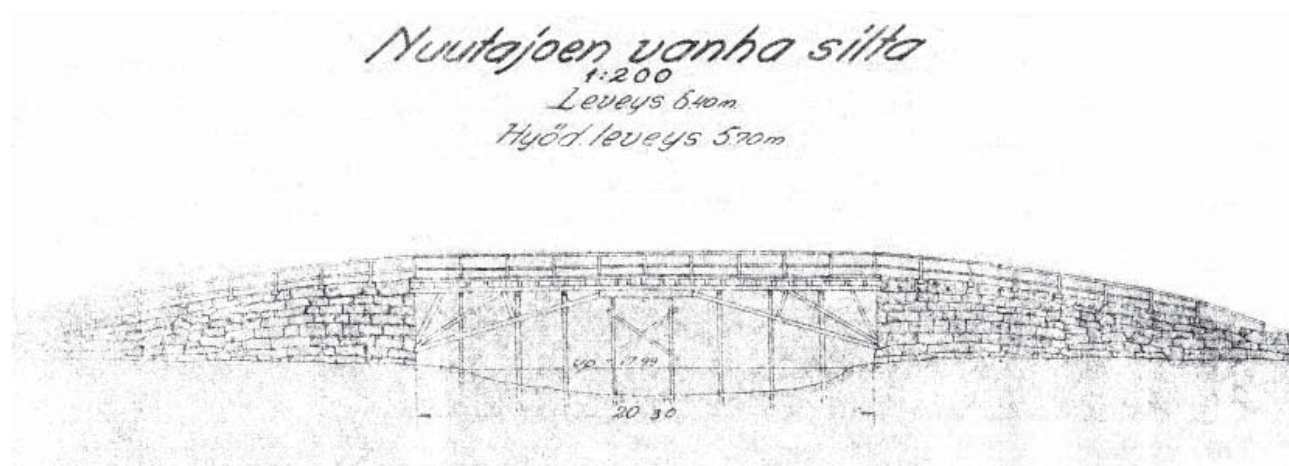
D.1 Palokoppi

Silta

Silta kuului G. Th. Chiewitzin suunnitelmaan; kts. karttapiirros vuodelta 1855.

Piirustus, NLM.

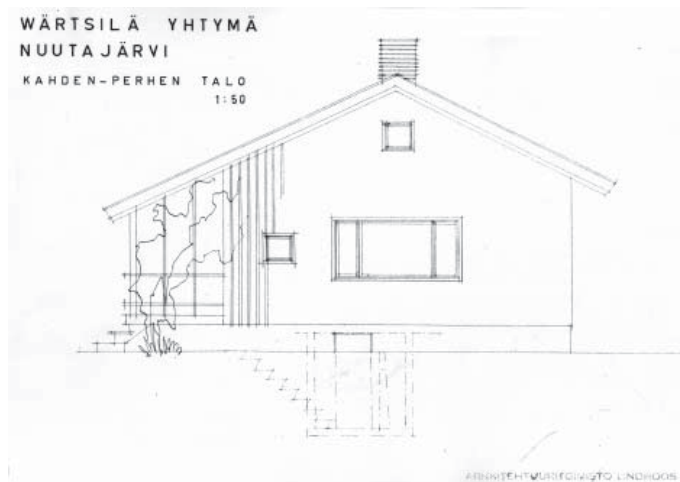
ASUINALUEET JA MUUT VANHEMPAAN RAKENNUSKANTAAN KUULUVAT

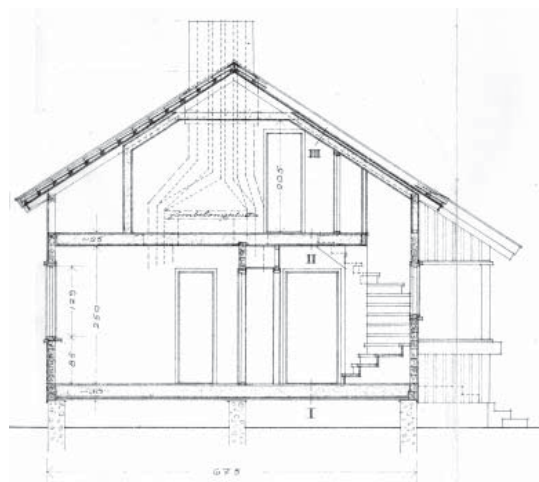
B41-45, 55

Pitkämäentien kahdenperheentalot:

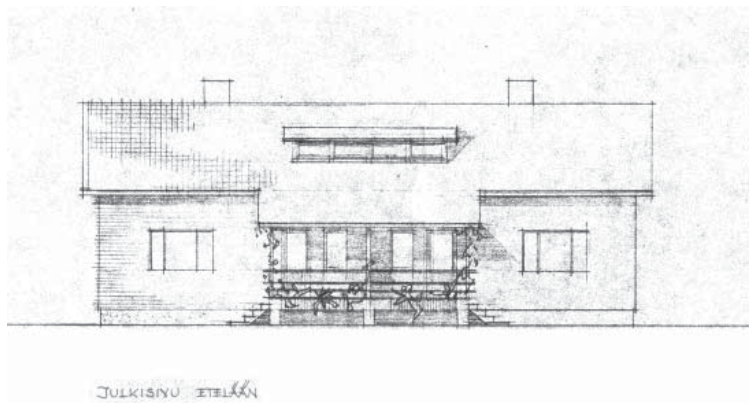
Eheä, viehättävä 1940- ja 50-luvuilla syntynyt kokonaisuus, jonka pienimittakaavaisuus toimii mallina tulevalle asuntorakentamiselle alueella.

B29-30, 41

Virkailijatalo B9

Ylipytingintien (6kpl) ja Miljoonatien pään (3kpl) tyyppitalot B31-37. Vaalittava kokonaisuus ja hyvää asuinympäristöä.

Lasimestarintien vanhaa asuinrakennuskantaa. B 40, Nurmisen talo.

B28 ns. Tefken talo.

Iirilä - työväenyhdistyksen tanssilava - on päässyt huonoon kuntoon.

Rauhala on mineriittipinnoitettu, alkujaan puupaneloitu.

Koulurakennukset, oikealla vanha vuodelta 1946, uusi v. 1979.

Uudempaan rakennuskantaan kuuluvia asuinrakennuksia

Yhdenperheentalot ovat 1950-luvun rakennuskantaa, puuta, rapattua ja joitakin mineriittipinnoitettuja. Näiden seassa on joitakin tiilirakennuksia.

Maijalantien rivitalot ovat Wärtsilän aikaista,

Pruukinrinne on uusinta, 1970-luvun Wärtsilän rakennuskantaa.

NYKYTILANTEEN ANALYYSI

ALUEEN KUVAUS; NUUTAJÄRVEN PAIKALLISET ARVOT SEKÄ MAAKUNNALLINEN MERKITYS

Nuutajärvi on vanhan kartanoalueen sekä maamme vanhimman toimivan lasitehtaan ympärille rakentunut valtakunnallisesti merkittävä kokonaisuus, jonka keskeisiä elementtejä ovat arkkitehti G. Th. Chiewitzin 1850-luvulla suunnittelema asemakaava ja tehtaan rakennukset sekä Nuutajärven kartanoalueen rakennuskanta, pelto- ja puistoalueet. Maisemakokonaisuuden elementtejä ovat myös sen halkaiseva Nuutajoki sekä aluetta rajaavat järvet: Nuutajärvi etelässä ja Rutajärvi pohjoisessa. Rutajärven Ratalahden pohjoisrannalla kohoavat jylhät kalliorinteet; Kormuntin vuori ja Ryssäntornikallio.

Nuutajärven lasitehdas on ympäristöineen listattu kulttuurihistoriallisesti valtakunnallisesti merkittäväksi; kts. *Rakennettu kulttuuriympäristö, Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt*. Museovirasto ja ympäristöministeriö, sekä Putkonen: *Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat teollisuusympäristöt*. Ympäristöministeriö.

ALUEEN SUOJELU- JA MAANKÄYTTÖTILANNE

Seutukaava

Seutukaava rajaa kartassa Nuutajärven taajama-alueen Nuutajärventien pohjoispuoliseen osaan ja nimeää sen ak 704. Ak 704 sanallisessa kuvausosassa on mukaan otettu kuitenkin myös kartanon alue. Tässä selostuksessa kuvataan lyhyesti sekä Nuutajärven kartanon rakennuksia, englantilaistyylistä puistoa, tehtaalle johtavaa koivukujaa ja viljelymaisemaa että lasitehtaan alueen rakennuskantaa.

Asemakaava

Nuutajärven taajama-alueelle on vahvistettu asemakaava 31.3. 1980.

Asemakaava suojelee sr-1 merkinnällä suuren osan alueen alueen arvokkaista rakennuksista, mutta työväen asuinrakennuskannasta vain vanhimmat rakennukset Lasaretti ja Maijala ovat suojelun piirissä. Kuitenkin myös tämän vuosisadan alkupuolen työväen asuntokanta sekä muutamat vielä säilyneet apurakennukset (sauna, palokoppi) ovat miljöön kokonaisuuden muodostumisen ja säilymisen kannalta merkittäviä.

Nykyisen rakennuskannan kaavatilanne ilmenee kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi tämän selvitystyön yhteydessä listamiemme rakennusten osalta Yhteenveto: kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset -taulukossa.

Asemakaava varaa teollisuusalueeksi laajat alueet vanhojen tehtaan rakennusten ympäriltä sekä lähes koko Pruukinraitin, Pitkämäentien, Tehtaan tien ja Nuutajärventien välisen alueen.

Asemakaavassa on osoitettuna edelleen käyttämätöntä asuinrakennusten rakennusoikeutta Rauhalan tien varressa lähellä Ratalahden ranta-aluetta. Myös Lasimestarintien varteen sijoitettu uudisrakennusoikeutta. Nämä kaksi aluetta on yhdistetty asemakaavassa uudella tieyhteydellä, joka kulkee itä-länsi suuntaisessa kosteassa notkossa, ja sen kummallekin puolelle on osoitettu rakennusoikeutta asuinrakennuksille. Monet rakennuspaikat on sijoitettu maastoon kyseenalaisesti, eivätkä kaikkien osoitettujen rakennuspaikkojen osalta pienilmastolliset olosuhteet ole asuinrakentamiseen sopivia. Myös miljöön ja luonnonympäristön säilymisen kannalta rakennuspaikkojen sijaintia pitäisi tarkistaa.

Vireillä olevassa kaavaluonnoksessa tehtaan aluetta on rajattu pienemmäksi ja ok-rakentamista osoitettu Nuutajoen ja Tehtaantien väliin. Asuinrakennuspaikkojen ulottaminen Nuutajoen rantaan sulkisi Nuutajoen varren yleiseltä virkistyskäytöltä myös tuolta osin.

Kaavasta puuttuu liikuntareittiverkosto. Kaavassa on venevalkamatoiminnalle varattu Nuutajokeen ja Ratalahteen rajoitettu niemi. Venevalkama pitäisi sijoittaa mieluummin maisemallisesti vähemmän merkitykselliselle ranta-alueelle, jolle olisi jo olemassa tieyhteys.

NUUTAJÄRVEN MAISEMALLINEN RAKENNE, ONGELMAKOHDAT JA KEHITYSTARPEET

Maisemarakenne

Nuutajärven kylä rajautuu etelässä tiehen sekä Nuutajärven kartanoon vievän koivukujan halkaisemaan alavaan pelto- ja englantilaistyyliiseen puistoalueeseen. Kartanon rakennukset muodostavat hyvin säilyneen yhtenäisen kokonaisuuden. Rakennukset ovat peräisin pääasiassa 1800-luvulta. Maisema rajautuu kartanon rakennusten eteläpuolella olevaan Nuu-

tajärveen ja sen takana kohoavaan Sarapistonmäkeen ja Ali-Krouvin kalliioon. Kahden järven väliin jäävä Nuutajärven kylä muodostaa hienon rakennetun ympäristön keskellä vanhaa viljelyaluetta. Asuinalueet sijaitsevat kumpuilevassa metsäisessä maastossa. Kylän keskus on tasaisella alueella rakentuen selkeiden akselien varrelle. Lasikylän pääasiassa 1850-luvulta peräisin olevien ja arkkitehti G.Th Chiewitzin suunnitteleman asemakaavan ja tehtaan rakennusten kokonaisuus muodostaa harvinaisen miljöön, jota kontrastoi 1970-luvulta peräisin oleva edelleen toimiva lasitehdas, Hakahytti. Kylä levittäytyy itäosaltaan Nuutajoen yli rajoittuen peltoaukeaan. Pohjoisessa Nuutajärven kylää rajaavat mäet, jotka katkaisevat näköyhteyden kylästä Rutajärven Ratalahdelle. Ratalahden rannalta on upea näkymä lahden pohjoisrannalla sijaitsevalle Kormuntin vuorelle ja Ryssäntorninkalliolle. Myös lännessä kylää rajaavat metsäiset mäet.

Nuutajärven kylän keskusta voidaan saapua joko Pruukinraittia, Tehtaantietä tai Pitkämäentietä. Päälähestymisreitiksi on opastettu Tehtaantien reitti. Pruukinraittia tultaessa Nuutajoen löytää sillan ylityksen yhteydessä, mutta muuten joki jää nykytilanteessa maisemassa vähäiselle osalle. Tehtaantien reittiä saavuttaessa joki jää vielä enemmän huomiotta. Nuutajärven Lasikylään saapumisen merkittävimpiä maisemaelementtejä ovatkin lasitehtaan vanhat rakennukset, jotka muodostavat hienon näkymän mitä tahansa reittivaihtoehtoa kylään saavuttaessa. Komea näkymä kartanolle koetaan, kun poistutaan Lasikylästä Pitkämäentietä.

Turuntieltä Nuutajärven kylää lähestyttäessä tie polveilee Nuutajärven rantamaisemassa. Järvimaisema avautuu vaihtelevasti tiellä kulkijalle. Joitakin näkymiä järvelle voisi harkitusti avata. Kartta-analyysimme ei ulotu lähestymistien suunnassa näin pitkälle, joten lähestymistien maisemaa tulisi käsitellä omana kokonaisuutenaan.

Maisemarakennetta on esitetty liitteenä olevassa maisema-analyysikartassa mittakaavassa 1:5000, ja erikseen raitin osalta tarkennetussa kartassa 1:1000.

MAISEMAELEMENTIT:

Lasikylän rakennuskanta

Nuutajärven Lasikylässä on säilynyt uusrenesanssin kauden julkisivujen yhtenäinen ja edustava kokonaisuus 1850-luvun lopusta. Nuutajärven kylän rakennuksista on tarkempi kuvaus tämän tietopaketin rakennusten historiaosuudessa sekä Yhteenveto –kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset osissa. Tehtaan rakennukset on ryhmitetty Pruukinraitin varrelle - alunperin pohjoispuolelle - kunnes 1970-luvulla rakennettiin Hakahytti raitin eteläpuolelle. Tätä alueen ‘selkärangaa’ on alusta lähtien reunustanut miljöölle vahvan luonteen antanut koivukujanne, joka on kaadettu ja uudistettu muutama vuosi sitten. Koska koivut ovat vielä pieniä, on vaikutelma hiukan paljas. Kujanteessa on aukko suuren parkkipaikan kohdalla.

Kartanon alue

Kartanon alue ei kuulunut tämän selvitystyön piiriin. Seuraavassa lainaus Seutukaavasta: ”Nuutajärven kartanon kaksikerroksinen, rapattu päärakennus valmistui 1822. Nykyisen uusrenesanssiasunsa rakennus sai 1869 (L. I. Lindqvist). Kartanoalueen vanhin rakennus on holvattu kivikellari 1680-luvulta. Talouspihan ympärillä on joukko asuin- ja talousrakennuksia, joista pääosa on rakennettu viime (1800-luvun) jälkipuolella. Keltaiseksi maalattu väentupa on vuodelta 1846 ja kaksikerroksinen rakennus, jonka alakerrassa on toiminut meijeri, vuodelta 1870. Kivinavetan runko on 1800-luvun alkupuolelta. Päärakennuksen ympärillä levittäytyy laaja englantilaistyylinen puisto, joka on istutettu 1870-luvulla. Kartanosta johtaa pitkä koivukuja lasitehtaalte. Ympäristö on alavaa viljelymaisemaa.”

Peltoaukea ja koivukuja

Nuutajärven kartanon ja Lasikylän yhdistää visuaalisesti voimakas tie- ja koivukuja-akseli joka nousee alavan peltoaukean jälkeen Lasikylään kohti Kellopytinkiä ja vanhaa toria.

Nuutajoki

Nuutajoki on noin 20 metriä leveä, rannoiltaan reheväkasvuinen ja noin kilometrin mittainen joki Nuutajärven ja Rutajärven välillä. Järvien vedenpintojen korkeudet ovat niin lähellä toisiaan, ettei virtausta joessa juurikaan ole, mutta periaatteessa Nuutajärvi laskee Rutajärveen Nuutajoen kautta. Nuutajoen ylittää Pruukinraitin kohdalla vanha kaunis silta.

Rutajärvi –Ratalahti

Rutajärven Ratalahti rajaa Nuutajärveä pohjoisessa. Ratalahden yli aukeaa upea näkymä Kormuntinvuorelle ja Ryssäntorninkalliolle. Ratalahden rantaviivassa on kiinni vanha työväentalo Iirilä sekä Rauhalanniemessä kaksi vanhaa persoonallista huvilaa (katso ”Yhteenveto –kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset”). Rauhalan niemen kärjessä on parakkimaista lomamökkialuetta. Ratalahden Nuutajoen itäpuolella on kaunis niemi, jolla vanhaa puustoa.

Nuutajärvi

Nuutajärvi jää järvenä tässä tarkastelussa taustanäkymän osalle. Nuutajärven kartanon vastarannalla sijaitsee kartanon

Arboretum, joka on kärsinyt myrskytuulen aiheuttamista vaurioista ja ilmeisesti hakkuista.

Siirtolohkareet

Nuutajärven kylän alueella on paljon suuria siirtolohkareita, jotka tuovat alueen luonnonympäristöille ja pihaille voimakkaan identiteetin. Mielenkiintoisia yksittäisiä kohteita ovat mm. Nurmisen talon takana oleva suuri siirtolohkare, jolla kasvaa korkea pylväskataja.

Katajahaat

Hakahytin, 1970-luvulla rakennetun lasitehtaan, kaakkoispuolella on hieno kataja-alue; katajia kasvaa myös Tehtaantien ja Nuutajoen välisellä alueella.

Avokalliot

Rauhalantien ja Lasimestarintien välissä on kumpuileva avokallioalue. Merkittävä miljöölementti on ns. Tamppikallio heti lasimakasiinirakennuksen pohjoispuolella.

ONGELMAKOHTIA JA KEHITYSTARPEITA:

Lasikylän ympäristö

Kuten asukaskyselykin osoitti on Nuutajärven kylässä useita epäsiistejä tai –viihtyisiä alueita kuten myös turvatomiksi koettuja paikkoja. Kylän alueella on useita hoitamattomia maakellareita sekä purettujen rakennusten kellareita. Nämä voisivat olla myös kylän identiteettiä vahvistava myönteinen elementti, mikäli niitä huollettaisiin ja pidettäisiin kunnossa.

Huonoon kuntoon päässeet rivitaloasunnot Pruukinrinteessä (kartassa nro 1) ja Halkotarhantiellä (nro 2) sijaitsevat maisemallisesti ja miljöönnä kannalta merkittävässä paikoissa. Pruukinrinne rajautuu Nuutajärven kartanoa vastapäätä olevaan etelärinteeseen. Heikkokuntoiset ja aikakautensa rakennustavan vaatimattominta linjaa edustavat rivitalot hoitamattomine pihaympäristöineen muodostavat ikävän näkymän komean kartanoalueen ja Lasikylän saumassa.

Epäsiisti jätekatoksen (nro 3) ympäristö ei tue mielikuvaa vanhasta toripaikasta.

Maijala on toinen 1800-luvulta peräisin olevista alueella säilyneistä työväen asuinrakennuksista. Sen pohjoispuolella sijaitsevat 1970-luvulla rakennetut autokatokset (nro 4) ovat myös huonossa kunnossa, kuten vanhempi piharakennuskin.

Pruukinraitia on käsitelty tarkemmin raittialyysikartassa ja valokuvin, joten tässä vain lyhyenä listana muutamia asioita:

- nro 5: paikoitusalueen ja tien muodostama rajautumaton laaja asfalttilalue, jonne tila vuotaa
- nro 6: huonokuntoinen 1960-luvulta peräisin oleva elementtivarasto sulkee Tamppikallion pois raitin näkymästä ja toimii outona näkymänä ja päätteenä Lasigallerian lasiseinälle
- nro 7: Kaasusäiliön alueella ruosteinen katos ja epäsiistiä varastointia
- nro 9: Pajan ja Vanhan hytin välisen alueen korkeusasema on häiritsevä suhteessa Paja eli Hiomo-rakennukseen. Alueella sijaitsevat epäsiistit roska-astiat on ikään kuin nostettu jalustalle Museoon kulkijoiden ”ihailtaviksi”
- nro 10: Tehtaan parkkipaikka aukeaa suurena asfalttialueena
- nro 13: Hakahytin eteläpuolella oleva takapiha avautuu suoraan Kartanomaisemaan

Nuutajoki

Nuutajoen rantoja ei kierrä yhtenäistä polkuverkostoa. Ratalahden rantaa pitkin pääsee kulkemaan Nuutajoen rantaa mukailen Rauhalantieltä Lasimestarintielle, mutta sen eteläpuolella oleva rantaa ei luontevasti pääse kulkemaan. Myös Nuutajoen vastarannalta kävelyreitti puuttuu. Nuutajoen vastarannalla kohoava mäki voisi toimia näköalapaikkana sekä tehtaan suuntaan että Kormuntinvuorelle.

Nuutajoen rannalla sijaitsee Lasimestarintien varrella Nuutajärven jätevedenpuhdistuslaitos. Laitos ei tällä hetkellä ole kovin edustava, eikä sen puhdistustuloskaan liene joen kannalta riittävä. Jätevedenpuhdistamo tuottaa herkkään ympäristöönsä myös melua (nro 8).

Pajan eli Hiomon itäpäädyssä on erilaisten työkoneiden säilytysalue, joka rajoittuu Nuutajokeen (nro 11).

Nuutajoen rannan läheisyyteen on rakennettu jääkiekkokaukalo, joka korkeine laitoinen sulkee jokinäkymän Pruukinraitilta (nro 12).

ONGELMAKOHTIA RAITILLA

JÄÄKIEKKOKAUKALO JA PUKUKOPPI
(kartalla n:o 12)
peittävät näkyvyyden Nuutajoelle raitilta.
Päälähestymisuunta on alunperin ollut
sillalta päin, Tehtaankatu on uusi tieyhteys.

NYKYINEN PÄÄLÄHESTYMISSUUNTA
(kartalla n:o 11)
Kyltti jää piiloon, hylätty bensapumppu
matkan varrella, museo taustalla ei erotu.
Pajan edustan asemaa tervetulo-pihana
koko tehtaan alueelle kannattaisi korostaa.

NÄKYMÄ RAITTIA YLÖSPÄIN
on huolittelematon eikä kovin kutsuva.

ONGELMAKOHTIA RAITILLA

NÄKYMÄ PAJALTA PARKKIPAICALLE:

(kartalla n:o 10)

Alaparkkipaikka on laaja ja lohduttoman avoin erityisesti talviasussaan. Näkymä on matkailijan pääreitillä varrella lasikaupasta ja kahvilasta museolle.

NÄKYMÄ RAITILTA PAJALLE:

(kartalla n:o 9)

Pajan kulmalla maanpintaa on nostettu aikojen kuluessa siten että Paja jää kokonaisuudesta sivuun. Reitti on suunniteltu ajoneuvoille enemmän kuin jalankululle.

NÄKYMÄ MUSEOLTA PAJALLE:

(kartalla n:o 9)

Kulku museolle käy Pajan edustan roskienkeräysalueen kautta.

ONGELMAKOHTIA RAITILLA

HYTIN EDUSTA:

Kadunkalustus raitin varrella - opasteet, roskikset, tuhkakupit, katokset ym. -
kaipaa kokonaissuunnittelua.

NÄKYMÄ HYTIN EDUSTALTA:

Autopaikotus leviää kaikkialle. Keskeisten rakennusten edustojen soisi olevan avoimia ja otettu kauniimmin osaksi raittia. Jalankulun ja autoilun alueet tulisi erotella toisistaan.

ONGELMAKOHTIA RAITILLA

NÄKYMÄ LASIMAKASIININ EDUSTALTA:

Opasteet leikkikentän edessä ovat tiedoiltaan vanhentuneet, estävät sijoituksellaan näkymiä, eivätkä esteettisesti sovellu kovin hyvin kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen ympäristöön.

NÄKYMÄ BUSSIPYSÄKILLE:

Katos ja kartta ovat eri maailmasta kuin muut opasteet, eivätkä myöskään ole kovin korkeatasoisesti suunniteltuja. Kadunkalusteiden sijoittelu tulisi suunnitella kokonaisuutena.

NÄKYMÄ YLÄPARKKIPAICALTA:

(kartalla n:o 5)

Parkkipaikka on kovin suuri ja turhan keskeinen sijainniltaan, asfalttikentän mittakaava on kuin suuresta kaupungista. Raitti ei rajaudu mitenkään parkkipaikasta - koivukujanne katkeaa tältä osin, maanpinnan käsittely on kuin katualuetta. Jalankulkuympäristössä kaivattaisiin pienimittakaavaisuutta.

ONGELMAKOHTIA RAITILLA

NÄKYMÄ LASIMAKASIINILLE:

Leikkialue on tarpeettoman tiukasti rajattu raitista, valkoinen aita syö Lasimakasiinin tehoa.

NÄKYMÄ SISÄPIHALLE LASIGALLERIAAN PÄIN:

1- Autot ovat vallanneet tämänkin sisäpihan.

NÄKYMÄ SISÄPIHALLE PUUKONTTORILLE PÄIN:

2- Ympäröivät rakennukset luovat hienon suojaosan ulkotilan, jonka aukioluonnetta tulisi korostaa. Autojen parkkikiellolla, perustason pintamateriaalien paremmalla rajauksella, ja kadunkalusteiden ja istutusten huolellisella suunnittelulla saataisiin viihtyisä piha konserteille, juhlille, terassille ym. kesätoiminnalle.

ONGELMAKOHTIA RAITILLA

NÄKYMÄ LASIMAKASIINILTA KELLOPYTINGILLE:

Kellopytinki katoaa kasvustoon.
Rakennuksen asema tehtaan hierarkiassa
topografisesti mäen laelle sijoitettuna
ja sosiaaliselta merkitykseltään johtajan
asuntona on aiemmin ollut hallitseva.

LASIMAKASIININ SISÄÄNKÄYNTI:

Muuten kaunis sisäänkäynti kauniisti
suunniteltuine kyltteineen on epäsiisti
häthätää suunnitellun rampin, roskiksen ja
'tuhkakupin' takia.

NÄKYMÄ KAUPALLE JA LASARETILLE:

Rakennukset rajaavat aukion joka on
luonteeltaan julkinen ja kaupallinen.
Lasaretissa on aiemmin ollut kauppa
ja käynnissä olevan korjauksen jälkeen
siihen ilmeisesti tulee jälleen myymälä/
galleriatilaa. Julkisen tilan luonne
on nykyisellään epäselvä, ja raja
epätäsmällinen. Kaupan ja baarin seudun
turvallisuutta parantaa aukion toiminnan
aktivoiminen ja esteettinen kohentaminen.

ONGELMAKOHTIA RAITIN ULKOPUOLELLA

LASTAUSLAITURIT:

NÄKYMÄ TAMPPIKALLIOLLE:

(kartalla n:o 6)

Tehtaan 1960-luvun rakennusosa on maisemassa tyyli, ja rakennus näyttää huonokuntoiselta ja epäsiistiltä. Viereisen Tamppikallion juurella sijaitsi fajanssitehdas eli Lemmari, joka purettiin 1950-luvun alussa. Kaunis kallio ei pääse tässä näkymässä esiintymään edukseen.

NÄKYMÄ LASTAUSLAITUREILLE
LASIMAKASIININ PÄÄDYSTÄ SISÄPIHALLE

Aukion seutu on ränsistynyt ja asukaskyselyn mukaan rauhaton.

VEDENPUHDISTAMON JA
KAASUSÄILIÖIDEN SEUTU:

(kartalla n:o 7)

Jokivarren virkistyskäyttö kärsii reitin epäsiisteydestä.

ONGELMAKOHTIA RAITIN ULKOPUOLELLA

VANHOJA MAAKELLAREITA on alueella useita. Rapistuneet vanhat piha-, varasto-, ulko- ja muut apurakennukset täydentävät kuvaa pihapiirien rakentumisesta ja ovat tärkeitä jäänteitä historiallisessa miljöössä. Nykyisellään ne ovat epäedustavassa kunnossa ja epäturvallisiaakin.

JÄTEPISTE (kartalla n:o 3)
Jätekatos ja -säiliö entisen torin reunalla.

AUTOTALLIT (kartalla n:o 4)
Puiset autotallit Maijalan takana ovat ränsistyneet.

KYSELYKAAVAKE

Nuutajärven alueen ongelmakohtia ja toisaalta viihtyisiä ja arvokkaita alueita kartoittaneita kyselykaavakkeita palautettiin 24 kappaletta, joista 23 oli asiallisesti täytettyjä. Näistä yhdeksän palautettiin nimellä varustettuina, loput ilman yhteystietoja. Vain yksi kaavakkeen palauttanut oli antanut luvan kaavakkeensa julkaisemiseen nimellä varustettuna, joten päätimme käyttää kaikkia kaavakkeita anonyymeina lähteinä. Kaavakkeet olivat jaossa huhti- toukokuun ajan Nuutajärven kaupassa Valinta Nummessa sekä Cafe Dupontissa.

Kaavakkeen palauttaneista 22 asuu Nuutajärvellä ja näistä 7 lisäksi työskentelee alueella. Loput kaksi kaavakkeen palauttanutta asuu muualla ja työskentelee Nuutajärvellä.

KYSELYN TULOKSET

Ongelmakohdista epäviihtyisiä alueita tuotiin eniten esille (27 vastausta), sitten epäsiistejä (17), mutta myös turvattomista paikoista kertovien vastausten osuus oli suuri (14). Epäviihtyisiksi paikoiksi kylässä nousivat esiin erityisesti Pruukinrinne (Pruukinrinta) (7) ja uimaranta (5). Loput paikat saivat kaikki 1-2 vastausta. Epäsiisteimmiksi paikoiksi koettiin puskittuneet tienvarret ja alueet (4) sekä jätepuiston ympäristö (3). Toiminnallisesti sekavaksi paikaksi koettiin baarin ympäristö (2), kylän rakenteen sisäpuoliset rakentamattomat alueet koettiin epämääräisiksi (3) samoin Pruukinrinne (2). Turvattomimmiksi alueiksi koettiin baarin seutu (6) sekä Pruukinrinne (3). Ongelmia koettiin olevan lisäksi vanhan pankin ympäristössä, vanhan kaasusäiliön tienoilla, Lasirinteessä, Hakahytin tausta-alueessa, Nuutajoen varrella, jätevesilaitoksella, lasikaupan päädyssä, jääkiekkokaukalolla ja koululla. Epäkohtia löytyi myös alueen kellareista, Poikalasta, vuokra-asunnoista, päiväkodille vievästä tiestä, Maijolan piharakennuksesta sekä epäsiisteistä pihosta.

Viihtyisiksi rakennetuiksi alueiksi koettiin sekä Lasikylän keskusta-alueen rakennukset (8) että vanhat tehtaan asuinrakennusalueet (yht. 7). Myös Rauhala, leikkikenttä, kartanon alue ja koulu mainittiin. Luonnontilaisista alueista Ratalahden ranta-alue Nuutajoen suiston suuntaan (2) sekä katajahaka (2) tuotiin esiin, kuten myös uimaranta ja järvalue laajemmin. Arvokkaiksi luontokohteiksi mainittiin Arboretum (2), Kormuntie (2) ja vanhat puut kylän alueella. Myös Nuutajoki, kartanon alue sekä metsätiet (Niemen reitti) koettiin tärkeiksi.

TOIVOMUKSISSA TUOTIIN ESILLE MM. SEURAAVIA ASIOITA:

- Nuorisolle tiloja (myös skeittipaikka)
- Puistojen kunnostus ja näkymien avaus
- Istumapaikkoja ja ulko-oleskelupaikkoja esim. Nuutajoen rantaan
- Linja-autojen kulkua paremmaksi
- Pruukinrinteen talojen purku
- Parempia asuntoja
- Risukoiden raivausta Nuutajoen rannoilta ja muualtakin
- Jätepuiston varustelun parantaminen
- Ullan baarin edustan parantaminen
- Valaistut kuntopolut
- Pihakuria omatoimiseen rakentamiseen tai houkuttelevat suositukset pihan hoitoon
- Lisää palveluita; pankkiautomaatti, laskunmaksuautomaatti, pitemmät aukioloajat kauppaan tai kioski
- Kyltit uusiksi
- Jääkiekkokaukalo pinnoitettava tenniskentäksi kesäkäyttöä varten
- Maijolan ympäristön siistiminen
- Iirilän kohennus maalaamalla
- Lisää valvontaa uimarannan alueelle ja muutenkin alueen kunnostus
- Autonromut pois pihosta
- Katuvalaistus 9-tielle asti
- Valaistu kevyen liikenteen väylä 9-tielle
- Nuutajärven tien parantaminen

Pruukinrinne sai paljon mainintoja turvattomuudesta ja epäsiisteydestä.

Uimaranta on esimerkki pöheikköisestä, epäviihtyisänä pidetystä luonnonympäristöstä.

Vanhan kaasusäiliön tienoo on epäsiistiä.

YHTEENVETO JA TAVOITTEET

Nuutajärven alue on kulttuurihistoriallisesti arvokas ja valtakunnallisesti merkittävä lasitehtaan ja kartanon ympärille muodostunut miljöökokonaisuus kauniissa ja vaihtelevassa luonnonympäristössä. Nuutajärven lasitehdas on Suomen vanhin yhä toimiva lasitehdas, jolla on ollut merkittävä vaikutus suomalaisen lasiteollisuuden kehitykseen sekä ruukinpatruunoidensa edistyksellisyyden että kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettujen lasitaiteilijoidensa kautta.

Lasikylä on edustava esimerkki lääninarkkitehti G. Th. Chiewitzin teollisuusarkkitehtuurista ja se on yhtenäisin uusrenessanssin tyylikauden teollisuusalue Suomessa. Alueen arvoa nostaa 1850-luvulla Lasikylää rakentaneiden pohjalaisten kirvesmiesten korkealaatuinen työ. Kokonaisuuteen kuuluu erittäin tärkeänä osana myös Nuutajärven kartanon alue puistoineen ja puukujanteineen.

Nuutajärven lasitehtaan ympäristön kehittämiseen on aikanaan uhrattu runsaasti resursseja. Ympäristön suunnittelun ja toteutuksen korkealla laadulla on tietoisesti rakennettu myönteistä yrityskuvaa ja kohotettu tuotteiden statusta. Monet historian vaiheet osoittavat, että yhtiö on kantanut vastuuta myös työntekijöidensä viihtyvyydestä. Viime vuosina on uudelleen tuotu esiin näiden arvojen tärkeys. Brandien luominen ei ole nytkään pelkkää tuotekehitystä, vaan prosessi ulottuu vahvasti mielikuvien ja arvojen nostamiseen tuotteen koko vaikutusympäristössä.

Nuutajärven tulevaisuus voi saada vielä paljon nostetta ja voimaa historiasta. Tämän edellytyksenä on, että arvokkaan rakennuskannan ja ympäristön ominaisuuksiin ja historiaan perehdytään ja niitä hoidetaan suunnitelmallisesti miljöön arvoja säilyttäen ja tukien. Myös henkilö- ja yrityshistorian tunteminen ja tallentaminen vahvistaa Nuutajärveläistä identiteettiä, ja on pohja kulttuurimatkailun kehittämislle.

LASIKYLÄN KESKUSALUE

Pruukinraitin rakennuksista Puukonttori on keskeisessä asemassa alueen toiminnallisen kehittämisen suhteen. Lasimakasiini, Puukonttori, Lasigalleria ja Kivimuuri voisivat muodostaa aktiivisen kokonaisuuden, jota Lasaretin mahdollinen julkinen toimintaosuus vielä täydentäisi. Kivimuurin sisäänkäynnin avaaminen käyttöön Lasimakasiinin puolelta ja Puukonttorin tilojen saaminen julkiseen käyttöön antaisivat niiden väliin jäävälle intiimille piha-alueelle mahdollisuuden aktiiviseen rooliin esim. näyttely-, ohjelma-, tori-, tai konserttitilana. Puukonttorin ensimmäinen kerros on viime vuosikymmeninä muuttunut voimakkaasti. Vaikka ajallinen kerrostuminen onkin tarkasteltava arvo kulttuurihistoriallisessa rakennuskannassa, vaikuttaisi tämän selvityksen pohjalta siltä, että Puukonttorin tilarakenteen palauttaminen selkiyttäisi sen sisätiloja ja parantaisi myös rakennuksen käyttöarvoa.

Tällä hetkellä sekä Nuutajoki että Nuutajärven kartanomiljöö jäävät lasikylässä kävijöiden ohjatulta kulkureitiltä siivuun. Nuutajoen rantamaisemiin opastetut kävelyreitit voisivat tuoda kauniit joki- ja järvinäkymät esiin ja lisätä osaltaan Lasikylän vetovoimaa tutustumiskohteena. Kartanon näkeminen - vaikka vain pois lähtiessä koivukujan päätteellä sekä kauniin peltomaiseman koruna - antaisi myös yhden lisäelämyksen vierailijalle.

Lasikylän miljöön ns. pienen mittakaavan asiat voisivat tukea nykyistä paremmin kaunista rakennettua ympäristöä. Nykyinen kyltviidakko sekä epäsiistit pihakalusteet palvelisivat yhtenäistettynä ja selkeästi ryhmiteltyinä toiminnallisesti paremmin ja voisivat silloin olla myös myönteinen lisä miljöön kokonaisuudessa. Parkkipaikkojen harkittu sijoittelu sekä selkeät kävelyalueet ja rakennuksen lähialueen käsittely jäsentäisivät perustason elementtejä, nostaisivat vanhan rakennuskannan kauniimmin esiin ja parantaisivat yleistä viihtyisyyttä alueella.

Lasimakasiinin päässä oleva lasten leikkipaikka heikentää Lasimakasiinin ja koko raitin yhtenäistä katujulkisivua. Eri-tyisesti nykyisenlainen leikkialueen aitaus on tarpeettoman jyrkkä rajaus raitista. Leikkipaikalle toiminnallisestikin hyvä sijainti voisi olla puistomaiseksi muokatussa Kellopyttingin pihan ja Lasimakasiinin väliin jäävässä metsikössä.

Lasimuseo kärsii nykyisin irrallisuudestaan. Vaikka fyysinen matka museolle Lasimakasiinilta ei ole pitkä, niin nykyinen reitti saa kävijän tuntemaan epävarmuutta siitä, onko hän väärässä paikassa kulkiessaan Hytin ja Pajan välistä rinteitä roske- ja lastausalueen läpi. Museon vieressä olevat epäsiisti kaasusäiliöalue sekä hoitamaton matonpesupaikka eivät myöskään tue myönteistä museovierailukokemusta. Vanhan saunan ja Palokopin asema Lasikylässä voisi olla aktiivinen tai ainakin sitä tukeva.

Lasigallerian lasiseinän aukeaminen kohti muutaman metrin päässä sijaitsevaa rapautuvaa betonielementtiseinä herättää kävijässä hämmennystä. Tyhjiällä olevan ainakin julkisivultaan huonokuntoisen elementtirakenteisen varaston purkamisen avaisi hienon näkymän sekä Lasigalleriasta että Lasimakasiinin pihalta Tampikkalliolle. Tällöin Lasimakasiinilta olisi luontevaa johdattaa kulkija museolle suoraan Tampikkallion ja Hytin välistä kulkevaa tietä pitkin.

Hytin tyhjiällä olevissa korkeissa hallitiloissa on potentiaalia monenlaisen toiminnan puitteiksi. Pruukinpajojen kujalta voisi avata käynnin myös Lasimuseon suuntaan.

Paja I. Hiomo on hyvin säilynyt ja rakennuksen käyttö on edelleen lähellä alkuperäistä. Pajan ja Nuutajoen välinen alue toimii tällä hetkellä erilaisten työkoneiden ja maa-ainesten varastopaikkana. Pajalta on vanhojen valokuvien mukaan ollut aiemmin suora visuaalinen yhteys Nuutajokeen. Pajan ja Hytin välinen korotettu alue nostaa Pajan päädyssä sijaitsevat roskikset korostetusti esille, ja maan tason nosto myös työntää pajan visuaalisesti ja toiminnallisesti erilleen muusta kokonaisuudesta. Maaston muotoilulla edes Pajan raitin puoleisen julkisivun osalta ja roskisten uudelleen sijoittelu vähemmän näkyvälle paikalle kohentaisi Pajan ympäristöä. Myös Pajan nurmettunut edusta on nykyisellään huolittelematon ja toimii lähinnä parkkialueena. Rakennus ja sen aurinkoinen piha voisivat toimia tervetuloalueena koko raitille. Tässä olisi myös helposti lähestyttävien ja löydettävien taidepajojen, myymälöiden, kahviloiden, terassien ym. toiminnan paikka.

KULTTUURIHISTORIALLISTESTI ARVOKKAAT ASUINALUEET

Lasikylän läheisyydessä on tehtaan rakentamia eri-ikäisiä asuintaloja. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaina pitäisi hoitaa alueen vanhimpien työväen asuintalojen Lasaretin ja Maijalan lisäksi myös Lasimestarin tien pihapiirejä, Pitkämäentien 1940-50-luvun yhtenäistä paritaloaluetta sekä Miljoonatien ja Yli-Pytingintien ylärinteiden puolella olevaa yhtenäistä asuinrakennusryhmää. Myös Pruukinraitin pääteenä sijaitseva asuinrakennus on miljöön kannalta arvokas. Pitkämäentien päässä oleva vanha asuntoalue on tässä selvityksessä jäänyt tarkasteltavan alueen rajauksen ulkopuolelle, mutta olisi myös jatkossa tärkeää kartoittaa.

RANTA-ALUEET

Nuutajärvellä vesi on läheinen maisemaelementti, mutta kuitenkin tällä hetkellä toiminnallisesti syrjäytynyt. Nuutajoki näkyy kävijälle lähinnä kahdelta sillalta, mutta on muuten joko tiheän kasvillisuuden tai muiden näkymäesteiden saartama. Jääkiekkokaukalo on kylälle toiminnallisesti tärkeä, mutta valitettavasti nykyisessä paikassaan se sulkee omalta osaltaan näkymän Nuutajokeelle. Nuutajoen ranta-alueen kannalta merkittävin ongelma on Lasimuseon pohjoispuolella oleva jätevedenpuhdistuslaitos, joka nykyisessä pressuhallimuodossaan aiheuttaa alueelle häiritsevää melua ja hajua ja on epäsiisti. Joen virkistyskäytön kannalta laitoksen uudelleensijoitusta kannattaisi harkita. Nuutajoen rantaviivaan ei pitäisi sijoittaa uutta rakentamista, vaan tutkia ja hyödyntää Nuutajoen ranta-alueen luontoarvot sekä virkistyskäyttömahdollisuudet. Myös Museoviraston lausunto vireillä olleeseen kaavaluonnokseen kommentoi ranta-alueiden käyttöä samansuuntaisesti.

Nuutajoki laskee Rutajärveen, jonka Ratalahti on maisemiltaan komea. Näistä maisemista on aikanaan nautittu uimarannassa sekä nyt ränsistymässä olevassa Työväentalo Iirilässä ja muutamissa huviloissa. Mikäli Nuutajärven matkailua halutaan kehittää ja monipuolistaa olisi Ratalahden ranta-alueen kehittäminen varmasti yksi selvitettävistä kysymyksistä.

MUUT LUONTOKOhteet JA LUONNONYMPÄRISTÖT

Koko Nuutajärven kylän alueelle tulisi laatia metsänhoitosuunnitelma, jossa pyrittäisiin kartoittamaan säilytettävät luontoarvot sekä laadittaisiin talousmetsille, virkistysalueille ja näkymiä rajoittaville tiheäkasvuisille alueille hoitosuunnitelma. Suunnitelmassa tulisi kartoittaa Nuutajärven kylälle ominaisten avokallioiden, katajahakojen ja siirtokivilohkareiden sekä yksittäisten vanhojen puiden sijainnit ja ominaisuudet sekä laatia hoito-ohjeet niiden esille tuomiseksi sekä säilymiseksi. Kartanon alueen englantilaistyylinen puisto pitäisi myös tutkia ja hoito ohjeistaa.

UUDEMMAT ASUINALUEET

Tehtaan lähialueille rakennetut omakotitalot pihoineen ovat yleisesti hyvin hoidettuja. Tehtaan rakentamat ja nykyään Tunon omistamat rivitaloalueet sen sijaan ovat ränsistymässä. Huonokuntoisin alue näistä on Pruukinrinne. Tunon omistamista rivitaloista tulisikin tehdä kuntoarviot, niin että parhaassa kunnossa olevat rakennukset saisivat huolto-suunnitelman ja heikoimmat rakennukset voitaisiin purkaa uudisrakentamisen tieltä.

Voimassa olevan asemakaava sekä vireillä oleva asemakaavaluonnos määrittelevät rakentamista miljöön tai luonnonympäristön kannalta sopimattomiin paikkoihin. Uudisrakentamiselle soveltumattomat ja soveltuvat paikat tulisikin tutkia Nuutajärven alueella kokonaisuudessaan. Edellä mainitun ranta-alueen lisäksi Kellopytingin läheisyyteen kaavailut rakennuspaikat ovat tämän selvityksen perusteella historiallisen miljöökokonaisuuden, sen hierarkian ja näkymien kannalta epätoivottavia.

TAVOITTEET KEHITTÄMISSUUNNITELMAVAIHEESEEN

Tämän selvitysvaiheen tarkoituksena oli tuottaa Nuutajärvi-tietopaketin rakennettujen ja luonnon ympäristöjen ominaisuuksia käsittelevä osa. Tämän selvitystyön pohjalta päätetään kehityssuunnitelmavaiheen tavoitteet yhteistyössä työn tilaajan ja työryhmien kanssa. Seuraavassa esityksemme kehityssuunnitelmavaiheen tavoitteiksi sekä suositukset muiksi toimenpiteiksi:

	KEHITYSSUUNNITELMAVAIHEEN TAVOITTEET	SUOSITUKSET MUIKSI TOIMENPITEIKSI (eivät kuulu laadittavaan kehityssuunnitelmaan)
Kulttuurihistoriallisesti arvokas ympäristö	▪ Annetaan suositukset kaavalliseen rakennus-suojeluun. ▪ Tehdään säilymistä edistäviä huolto- ja korjaus-suunnitelmia. ▪ Määritetään esteettisesti ja kulttuurihistoriallisesti toivottavia muutoksia.	▪ Rakennusinventointi- ja dokumentointitarpeiden selvittäminen Museovirastolta selvitysvaiheen materiaalin perusteella. ▪ Ympäristön historiallisten ja esteettisten arvojen määrittäminen. ▪ Historian, taideteosten ja toiminnan esittely
Muut asuinrakennukset ▪ Rivitalot ▪ Ok-talot	▪ Laaditaan alustavat suositukset purettaviksi ja korjattaviksi rakennuksiksi. ▪ Laaditaan lista miljöökuvan kohentamiseksi tarvittavista toimenpiteistä. ▪ Tehdään miljöökuvan parantamista ja rakennusten säilymistä edistävien toimenpiteiden yleiset ohjeet.	▪ Kuntoarvioiden laadinta asuinrakennuskannan kunnan selvittämiseksi sekä purku-, huolto- ja korjaussuunnitelmat. ▪ Kuntoarvioiden ja huoltosuunnitelmien ja talokhtaisten huoltokirjojen laadinta.
Maankäyttö	▪ Laaditaan suositukset uusiksi rakennuspaikoiksi. ▪ Tarkastellaan nykyisessä kaavassa olevia vielä käyttöön ottamattomien rakennuspaikkojen maankäyttövaihtoehtoja. ▪ Tarkastellaan matkailu- ja virkistyskäytön tarvitsemia tilavaroja.	▪ Luontoselvitysten tekeminen sekä Nuutajoen että Ratalahden Nuutajärven kylään liittyviltä rannoilta ja kylästä. ▪ Asemakaavan päivittäminen. Kaavaan tulee liittää rakennustapaohjeet.
Miljöön muut ongelmat ▪ epäsiistit paikat ▪ epäselvät rajaukset ▪ epämääräiset kulkureitit ▪ kadunkalusteet	▪ Tehdään toimenpideehdotuksia esim. varasto-alueiden, autokatosten ja pihojen siistimiseksi ▪ Tehdään suunnitelmia perustason käsittelystä, istutuksista ja aidoista Pruukinraitin alueella ▪ Suunnitellaan toimivat kulkureitit ja opasteet Pruukinraitin alueelle. ▪ Esitetään ohjeita kylttien, opasteiden, roskiksen, katoksien, piha- ja raittivalaisimien sijoittelusta ja tyylistä	• Tilataan valaistussuunnitelma, mahdollisesti myös kadunkaluste- ja opastussuunnitelma ulkopuoliselta konsultilta.
Matkailun ja liiketoiminnan edistäminen	▪ Pyritään suunnittelemaan Lasikylän tilojen käyttöä Lasikylän toiminnan ja matkailun edistämiseksi ▪ Hahmotellaan kulttuuriluontopolkua ja infojärjestelmää Lasikylän alueelle	• Teetetään tarvittavat muutos- ja korjaussuunnitelmat alueen rakennuksiin. • Laitetaan vireille hankkeet alueen infojärjestelmän sekä kulttuuriluontopolun suunnitteluun ja rakentamiseen.

KÄSITTEITÄ

Olemme huomanneet, että muutamien käsitteiden merkitystä on hyvä tarkentaa. Rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon selvittäminen ei ole sama asia kuin rakennuksen suojeleminen. Vaikka rakennuksen kulttuurihistoriallinen arvo todettaisiin merkittäväksi, se ei myöskään automaattisesti tarkoita rakennuksen suojelua esim. asemakaavalla. Kun rakennuksen tai miljöökokonaisuuden kulttuurihistoriallinen arvo on todettu, on paremmat mahdollisuudet saada museoviraston ja ympäristökeskusten myöntämiä avustuksia kulttuuriperinnön hoitoon – eli rakennuksen arvoja säilyttäviin korjauksiin (mm. vesikatto-, ikkuna- ja julkisivukorjaukset).

Toisaalta asemakaavan käyttöä rakennusten säilymistä varten ei myöskään tule vältellä, sillä suojeleminen on kulttuurihistoriallisesti arvokkaan miljöön kannalta tärkeää. Se ei kuitenkaan tarkoita rakennuskannan museoimista, vaan rakennusten ja ympäristön tärkeiden arvojen vaalimista rakennuksia korjattaessa ja muutettaessa.

Nuutajärven alueesta on Museovirasto todennut seuraavasti:

”Nuutajärven teollisuusmiljöö ja kulttuurimaisema sisältyy kohteena Museoviraston ja ympäristöministeriön 1993 julkaisemaan selvitykseen ”Rakennettu kulttuuriympäristö - valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt”. Maankäyttö- ja rakennuslain säännösten nojalla ja valtioneuvoston 30.11.2000 tekemän periaatepäätöksen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (MRL 22 §) mukaan yllämainittuun julkaisuun sisältyvillä valtakunnallisesti arvokkailla kohteilla ja alueilla on maankäytön sekä maankäyttötavoitteiden sovelluttava niiden historialliseen kehitykseen. Päätökseen sisältyvissä erityistavoitteissa todetaan kulttuuriympäristöstä, että alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuri- ja luonnonperinnön arvot säilyvät.”

Lisäksi Nuutajärven aluetta, kuten muutakin Suomea, koskevat muinaismuistolain suojeluperiaatteet:

”Muinaismuistolaki (295/63) suojelee automaattisesti -esihistoriallisten kiinteiden muinaisjäännösten ohella- ns. historiallisen ajan kiinteitä muinaisjäännöksiä. Muinaismuistolain 2 §:n mukaan kiinteitä muinaisjäännöksiä ovat mm. ihmisten tekemät maa- ja kivekkummut, asumusten jäännökset sekä asuin- ja työpaikat, muodostumat jotka ovat syntyneet sellaisten asumusten tai paikkojen käyttämisestä, kivet jotka on pystytetty jonkun henkilön tai tapahtuman muistoksi tai muut senkaltaiset muistomerkit, kulkuteiden, tienviittojen ja siltojen jäännökset sekä kiinteät luonnonesineet, joihin liittyy vanhoja tapoja, tarinoita tai huomattavia historiallisia muistoja. Muinaismuistolaki ei määrittele kiinteille muinaisjäännöksille mitään ikärajaa. Myös historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännöskohteiden suojeleminen on automaattista, ja sitä valvoo Museovirasto.”

Muinaisjäännöksiä Nuutajärvellä saattavat olla esim. hävinneiden hyttien ja lasiuunien rauniot, myös sellaiset jotka mahdollisesti löytyvät nykyisten rakennusten alta. Samoin historialliset siltapaikat, mahdolliset sotahistorialliset kohteet yms. Muinaisjäännösten kartoittaminen ja esille tuominen voisivat antaa huomattavaa lisäarvoa kylän matkailulle.

(Lainaukset: Erkki Härö, Museovirasto, palaveri 28.8. 2003)

LÄHTEET:

- Annala, Vilho, Suomen lasiteollisuus 1681-1931. Osa 1: Ruotsin vallan aika 1681- 1809. [s.n.], Helsinki 1931.
- Annala, Vilho, Suomen lasiteollisuus vuodesta 1681 nykyaikaan. Osa 2: kehitys vuoden 1908 jälkeen. [s.n.], Helsinki 1931.
- Annala, Vilho, Nuutajärven lasitehdas 1793-1943. Otava, Helsinki 1943.
- Brander, Anna-Liisa, Urjalan Nuutajärven kartanon omistajien vaiheita. Lounais-Hämeen kotiseutu- ja museoyhdistys. Vuosikirja 53, 1984.
- Kuusinen, Seija, Urjalan rakennuskulttuuri. 1990.
- Mattinen, Maire, Teollisuusympäristöt. Työväenperinne, H:ki 1985.
- Putkonen, Lauri, Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat teollisuusympäristöt . Tutkimus 4/1988. Ympäristöministeriö/Valtion painatuskeskus, Helsinki 1989.
- Salo, Marja-Leena, Nuutajärven lasitehtaan keskeiset rakennukset. Taidehistorian proseminariesitelmä. Tampereen yliopisto 1995.
- Nuutajärvi. 200 vuotta suomalaista lasia. Toim. Tuula Poutasuo. Hackman, Helsinki 1993.
- NVI = Nuutajärvi - kartano ja lasipruuki. Näyttelyjulkaisu, Suomen kansallismuseo. Forssa 1983.
- TMM= G.T.Chiewitz lääninarkkitehti 1815-1862. Turun maakuntamuseo näyttelyesite 10. Turun maakuntamuseo. Turku
- Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja nro 16. Ympäristöministeriö/ Museovirasto, Helsinki 1993.
- Pruuki. Raportti Nuutajärven lasitehtaasta ja kylästä. Taideteollisen oppilaitoksen oppilasraportti. Forssa 1972.
- Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet. Tampereen seutukaavaliitto, julkaisu B107. 1981.

KIRJALLISUUTTA:

- Suomen lasikirjallisuuden bibliografia. Toim. Kaisa Koivisto et al. Suomen lasimuseo, Riihimäki 1982.
- Putkonen, Lauri, Teollisuuden arkkitehtuuri 1809-1880. Teoksessa Ars Suomen taide 3. Weilin+Göös. Keuruu.
- Ahtokari, Reijo, Suomen lasiteollisuus 1681-1981. Lasikeraaminen teollisuusliitto, Helsinki 1981.
- Löfberg, Aimo, Suomen lasinpuhaltajat 1748-1860. Sarjassa Lasitutkimuksia nro 1. Suomen lasimuseo, Riihimäki 1981.
- Matiskainen, Heikki, Haggrén, Georg, Vanhatalo, Simo, The archaeology of the early glass industry in Finland. The glassworks of Åvik in Somero (1748-1833) and Mariedal in Sipoo (1776-1824). Käännös Jüri Kokkonen. Sarjassa Lasitutkimuksia nro 6. Riihimäen kaupunki, Riihimäki 1991.
- Matiskainen, Heikki, Suomalaisen lasin historia Suomen lasimuseossa. Suomen lasimuseon julkaisuja. Riihimäen kaupunki, Riihimäki 1994.
- Matiskainen, Heikki, Haggrén, Georg, "Finland´s oldest glass furnaces. Studies in industrial archaeology". ANNALES du 13e CONGRÈS de l' ASSOCIATION INTERNATIONALE pour l'HISTOIRE du VERRE. Pays Bas \ 28 août - 1 septembre 1995. 1995. S. 447-462.
- Metsänkylä, Antti; Suutari, Pirkko, Työryhmä: Verstakko. Raportti lasinpuhalluksesta Nuutajärven tehtaalla. Tammisaari 1992. Museovirasto, työväenkulttuurijulkaisuja 7.
- Nurmi, Virpi, Lasinvalmistajat ja lasinvalmistus Suomessa 1900-luvun alkupuolel-la. Väitöskirja Turun yliopistossa. Julkaistu sarjassa Kansatieteellinen arkisto vol. 36. Suomen muinaismuistoyhdistys, Helsinki 1989.
- Suomen lasiteollisuus pähkinänkuoressa. Tri Vilho Annalan teoksen Suomen lasiteollisuus vuodesta 1681 nykyaikaan mukaan kirjoittanut Eero Hilli. Riihimäen valtakunnallisen lasimuseon julkaisuja nro 1. Riihimäen valtakunnallinen lasimuseo, Riihimäki 1965.
- Ruukinmiljööt. Suomen Rakennustaiteen Museon näyttelyluettelo. Asko Salokorpi, Elias Härö. 1979.
- Teollisuustilojen uudelleenkäytön kehittäminen. Tampere 1989. Toim. Olli Niemi, Tarja Nurmi.
- Suomen Museo 1984. Suomen Muinaismuistoyhdistys.
- Vammala 1984. Mm: Hyvönen, Heikki: Nuutajärven fajanssitehdas. Ranta, Sirkka-Liisa: Suomalaiset kovasimet.
- Herrgårdar i Finland. Söderström & Co. Förlagsaktiebolag. Hki 1927-30. Neovius, Harald: Notsjö.

KAUNIITA NÄKYMIÄ RAITIN ULKOPUOLELLA

NÄKYMÄ KAUKALON TAKAA PALOKOPIILLE:

Valitettavasti tämän näkymän löytäminen ei ole nykyisin helppoa.

NÄKYMÄ MUSEON SUUNNASTA TAMPPIKALLIOLLE:

Komea Hytin seinä rajaa voimakkaan tilatun-
nun yhdessä varastorakennuksen ja Tamppi-
kallion kanssa.

LÄHIKUVA EDELLISEN NÄKYMÄN VARASTORAKENNUKSEN LASITEOKSESTA:

Lasiteoksia löytää Nuutajärvellä useista pai-
koista. Pitäisikö esim. Lasimymälässä olla
opaskartta teoksista niiden tekijöistä ja synty-
historiasta?

**NÄKYMÄ NUUTAJOEN MUTKASTA
LASIKYLÄÄN PÄIN:**

Taustalla näkyy Paja, jonka edessä
Lasimuseo ja sen oikealla puolella Vanhan
hytin hahmoa.

**NÄKYMÄ NUUTAJÄRVENTIETÄ KOHTI
KARTANOA:**

Nuutajärven kartanon vuonna 1822
rakennettu päärakennus häämöttää
koivukuja-akselin päätteessä.

**NÄKYMÄ NUUTAJÄRVENTIEN
SUUNNASTA PITKÄMÄENTIETÄ KOHTI
KELLOPYTINKIÄ:**

Kartanolta johtaa koivukuja viljelyaukean
halki kohti mäellä sijaitsevaa kellopytinkiä.

NÄKYMÄ NUUTAJÄRVEN TIELTÄ
KARTANOLLE PÄIN:

Kartanon rakennukset ovat pääosin 1800-luvulta. Kartano on maatalouskäytössä.

NÄKYMÄ KAUPPATIELTÄ MAIJALAN
SUUNTAAN:

Maijala on yksi Nuutajärven vanhimmista rakennuksista. Pitkä hirsirunkoinen asuinrakennus sijaitsee etelärinteessä. Sitä vastapäätä on funkistyylinen rapattu entinen kaupparakennus.

NÄKYMÄ LASIMAKASIININ LÄNSIPUOLELTA
KOHTI POHJOISTA:

Vanhat lehtipuut varjostavat viihtyisää niittyä. Näiden puiden siimeksessä voisi olla viihtyisä paikka vaikka leikkipuistolle.

**NÄKYMÄ PITKÄMÄENTIeltÄ
RAUHALANTIEEN RISTEYKSEN JÄLKEEN
POHJOISTA KOHTI:**

Tien kummallakin puolella on tehtaan rakentamia vuoden 1955 piirustusten perusteella tehtyjä kahden perheen taloja.

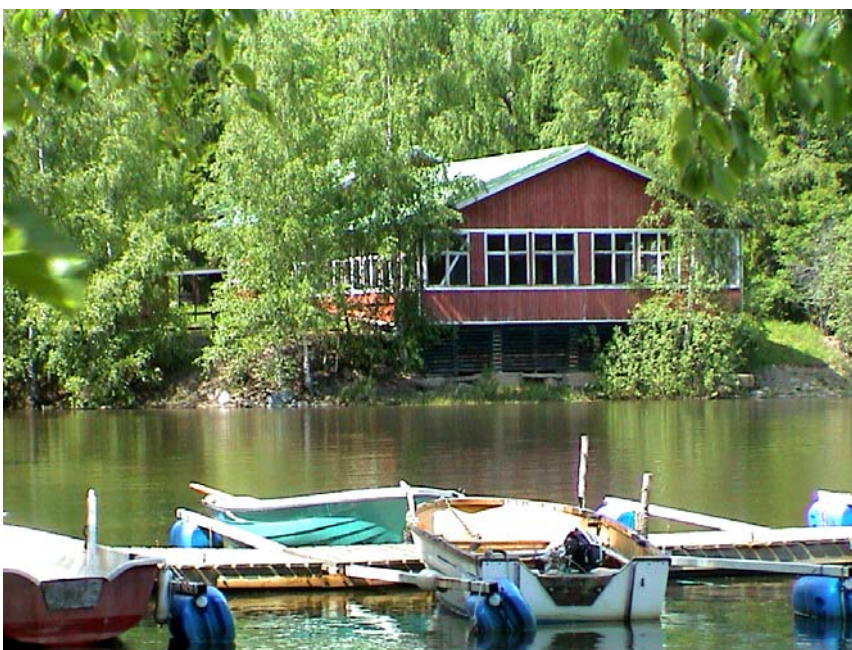
**NÄKYMÄ RAUHALANTIeltÄ RATALAHDEN
VASTARANNALLE:**

Kormuntin vuoren rinteet kohoavat jyrkkinä kallioina yli 60 metrin korkeuteen järven pinnasta.

NÄKYMÄ UIMARANNALTA IIRILÄÄN PÄIN:

Iirilän työväentalon tanssilattia on rakennettu aivan Ratalahden rantaviivaan asti. Tanssilattian ikkunoista avautuu upeat näköalat Ratalahdelle.

LUONTOKOhteita

TEHTAANTIEN JA NUUTAJOEN VÄLINEN METSIKÖALUE:

kasvaa kauniita pylväs katajia ja aluskasvil-
lisuutena levittäytyy yhtenäinen kielomatto.

TEHTAANTIEN HAKAHYTTIN JA NUUTAJÄRVENTIEN VÄLIIN JÄÄVÄ ALUE:

on vanhaa katajahakaa, jossa kasvaa
komeita mäntyjä.

NUUTAJOKI LASKEE RATALAHTEN:

Nuutajoen suistossa on rehevää vesikasvillisuutta.

NUUTAJOEN REHEVÄÄ RANTAKASVUSTOA:

Nuutajoen rannalla kasvaa komeaa vehkaa, kurjenmiekkää ja lukuisia muita lehto- ja rantakasveja.

LASIMESTARINTIEN JA RAUHALANTIEN
VÄLIIN JÄÄ KALLIOINEN METSÄSAAREKE:

joka pohjoisessa rajoittuu Saunasuon
notkoon.

SAUNASUOLLA KIVESTÄ KASVAA PUU:

muuten notkossa on kosteaa ja siellä on rehevää kasvillisuutta.

KULTAKIVESSÄ KIILTELEE KATIINKULTA:

kivet ovat isoimpia siirtolohkareita Nuutajärven kylässä.

YHTEENVETO -KULTTUURIHISTORIALLISTEesti ARVOKKAAT RAKENNUKSET

Yhteenveto on tehty Nuutajärven selvitystyön tuottaman materiaalin perusteella. Aluetta tai rakennuksia ei ole inventoitu eikä dokumentoitu alueen kulttuurihistoriallisen arvon vaatimalla tavalla. Varsinaista arvotusta ei siksi ole voitu laatia.

Taulukossa kulttuurihistoriallisten, rakennustaiteellisten tai miljöönselvityksen arvojen selvittämisen tärkeyttä on kuvattu asteikolla:
 - arvojen selvittäminen ei ole kovin tärkeää ** arvojen selvittäminen on tärkeää
 * arvojen selvittäminen on melko tärkeää *** arvojen selvittäminen on erittäin tärkeää

PRUUKINRAITIN JA TEHTAAN RAKENNUKSET

F1	rakennus-vuosi	suunnittelija	runko-materiaali	tilojen perusrakenne
Paja I. Hiomo	1857	Chiewitz	tiili	hallitilaa, verstahuoneita -alkuperäinen tilajako hyvin säilynyt
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (-)	kerrosala (-)	muuta
pohjakuvat 1:50, vuodelta 1952	2	615	1 230	(Pajan torni on tehty vesisäiliöksi)
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
sr1	iittala oy ab	100	***	inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
betonoitu hyväk., maa viettää rakennukseen päin.	vanha bet.kattotiili -painumia, ruoteiden ja rakenteiden kunnon tarkistus		valkoiseksi maalattu punatiili. Tiiliä irronnut räystäältä ja oven päältä.	

F2	rakennus-vuosi	suunnittelija	runko-materiaali	tilojen perusrakenne
Hytti I. Vanha Hytti	1950-	?	tiili	korkeaa hallitilaa, paljon myöhemmin lisättyjä väliseiniä, sosiaalityloja
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (-)	kerrosala (-)	muuta
pohjap. 1:200, julkisivut 1:100 v. 1951, pohjap. mk? 1990-l.	1	3 433	3 703	Vanhan hytin paikalla olleet hyttirakennukset paloivat vuonna 1950, niistä on säilynyt joitain vanhoja valokuvia.
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
sr1	iittala oy ab	64	***	inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
betonitoitusokkeli hyväk.	vanha bet.kattotiili -painumia ruokalan kohdalla, muualla peltikate		valkoiseksi maalattu punatiili.	

F2	rakennus-vuosi	suunnittelija	runko-materiaali	tilojen perusrakenne
Hytin laajennukset	1967	?	betonielementti	korkeaa varastotilaa
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (-)	kerrosala (-)	muuta
pohjakuva 1967 + 1990-l.	1	1 280	1 280	Sulkee näkymän Lasigalleriasta ja Lasimakasiinin pihalta Tampikkalliolle.
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
sr1	iittala oy ab	39	*	inventointitarve: suojelutarpeen määrittäminen
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
betonilaattaperustus	Tasakattorakenne, katolla ei käyty		Betonielementti, rapautuneet	

B1 (F4)	rakennus-vuosi	suunnittelija	runko-materiaali	tilojen perusrakenne
Kivimuuri	1857	Chiewitz	tiili	1. krs yhtenäinen salitila, 2. krs majoitushuoneita, 3. krs kokoustiloja
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (-)	kerrosala (-)	muuta
pohjap., julkisivut ja leikkaus 1:100, v. 1951, 2. kerr. pohjap. v. 1997	3 (2)	321	963	krs-luku on muutettu 1950-luvulla. 2. krs on muutettu ja 3. krs on remontoitu 1990-l. 1. kerroksen salitilan ilmanvaihto meluaa häiritsevästi.
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
sr1	iittala oy ab	100	***	inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
Betonoitu sokkeli hyväk.	Betonikattotiili (vanha)		Maalattu punatiili, hyväkuntoinen	

B2	rakennus- vuosi	suunnittelija	runko- materiaali	tilojen perusrakenne
Puukonttori	1857	Chiewitz	hirsi	alkuperäistä tilajärjestelmä ei hahmotu 1. kerroksessa, joka on "kopitettu"
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (~)	kerrosala (~)	muuta
Pohjakuva 1. kerros 1:100 v. 1990-l (epätarkka)	2	273	540	Mitattiin ja piirrettiin karkealla tarkkuudella pohjapiirustukset I ja II kerroksesta.
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
sr1	iittala oy ab	0/?	***	inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
Betonoitu sokkeli hyväk.	Betonikattotiili (vanha), puun oksia katon yläpuolella		Maalattu öljymaalilla viime vuosina	

M1	rakennus- vuosi	suunnittelija	runko- materiaali	tilojen perusrakenne
Lasimakasiini	1857	Chiewitz	hirsi	Välipohjat poistettu: hallitilaa, päissä 2-kerroksista tilaa
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (~)	kerrosala (~)	muuta
Halki- ja poikkil., päätys. 1:100 v. 1965	1 (3)	657	858	Sisäpinnat maalattua lastulevyä ja lattia liikuntahallin ajalta.
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
sr1	iittala oy ab	100	***	inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
Betonoitu sokkeli hyväk., hirren ja betonin liittymädet.	Betonikattotiili (vanha), rikkiäisten tiilien vaihtoa, kaavelin kunto tark.		Maalattu öljymaalilla (petroli- / pellavaöljymaali /muu?) viime vuosina	

B4	rakennus- vuosi	suunnittelija	runko- materiaali	tilojen perusrakenne
Kellopytinki	1700-l. /1842 /1857?	Chiewitz?	hirsi	Nykyisin kahden perheen asuinrakennus + vierailijan asunto ?
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (~)	kerrosala (~)	muuta
Pohjapiirustuksia 1:100 v. 1951, 1955,	1 1/2	378	445	Sisätiloista uunit ja pinnat uusittu.
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
sr1	iittala oy ab	100	***	inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
Betonoitu sokkeli paikoin matala ja maa viettää paikoin taloon päin.	Betonikattotiili (vanha), sammalta		Maalattu öljymaalilla melko hyväk.	

B6	rakennus- vuosi	suunnittelija	runko- materiaali	tilojen perusrakenne
Lasaretti	1860-luku?	Chiewitz?	hirsi	Keskikäytävällinen asuinrakennus
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (~)	kerrosala (~)	muuta
-	1	400	400	Rakennusta korjataan parhaillaan (2003)
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
sr1	Markku Salo	100	***	inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
Betonoitu sokkeli paikoin halkeillut. Tuuletettu alap.	Uusi betonitiilikate		Parhaillaan korjaus meneillään.	

Niiden rakennusten, joista ei ole ollut käytössämme pohjapiirustuksia, pinta-alat on mitattu ja laskettu voimassa olevan asemakaavan pohjakartasta ja ne ovat vain suuntaa antavia.
Värivalokuvat rakennuksista olemme kuvanneet vuonna 2003, mustavalkoiset kuvat olemme löytäneet arkistosta. Niiden kuvausajankohdat vaihtelevat.

P5 (F5) Prykäri eli nykyinen museo	rakennus- 17?? /18??	suunnittelija ?	runko- tiili / hirsiosa	tilojen perusrakenne Hallitila, jossa holvatut tukipilarit
piirustuksia arkistossa	kerrosluku 1	pohjapinta-ala (~) 509	kerrosala (~) 509	muuta Museon arkistotilojen rakenteiden kosteusolosuhteet sekä ilmanvaihto tulisi tarkistaa (homeen hajua)
kaavamerkintä sr1	omistaja iittala oy ab	käyttöaste % 100	arvomääritys ***	arvio inventointitarpeesta inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta Kivi - maakosteus nousee ja rapauttaa seinärakenteen alaosa.	katto ja varusteet Betoniitiilikate (vanha), ruode painunut, alaräystä korjattava		julkisivut valkoiseksi maalattu tiili / rapattu (maalityyppi?), hirsiosan rakenne?	

B8 Majjala	rakennus- vuosi 1860-l?	suunnittelija ?	runko- materiaali hirsi	tilojen perusrakenne Keskikäytävälinen ? asuinrakennus, muutettu asunnoiksi v. ?
piirustuksia arkistossa	kerrosluku 1 1/2?	pohjapinta-ala (~) 330	kerrosala (~) 330	muuta Kunnossapidetty, 1980-luvulla peruskorjattu ja -muutettu vanhusten asunnoiksi
kaavamerkintä sr1	omistaja Nuutajärven seudun vanhustenkotiyhdistys ry	käyttöaste % 100	arvomääritys ***	arvio inventointitarpeesta inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta ?	katto ja varusteet Betoniitiilikate -kuntoa ei katsottu		julkisivut Maalattu lauta -kuntoa ei katsottu	

B7 Pakari nykyinen päiväkotipiirustuksia	rakennus- vuosi 1860-l?	suunnittelija ?	runko- materiaali hirsi	tilojen perusrakenne ?
arkistossa	kerrosluku 1	pohjapinta-ala (~) 140	kerrosala (~) 202	muuta leivontapaikka tehtaan väelle, missä käytössä oli kaksi isoa uunia, myös asuntoja ennen nykyistä päiväkotitoimintaa
kaavamerkintä sr1	omistaja Tuno Oy	käyttöaste % 100	arvomääritys ***	arvio inventointitarpeesta inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta kivi, hyvin matala -kuntoa ei katsottu	katto ja varusteet Betoniitiilikate -kuntoa ei katsottu		julkisivut Maalattu hirsi -kuntoa ei katsottu	

D1 Ruiskuhuone I. palokoppi	rakennus- vuosi 18??	suunnittelija ?	runko- materiaali hirsi?	tilojen perusrakenne ?
piirustuksia arkistossa	kerrosluku 1	pohjapinta-ala (~) 57	kerrosala (~) 57	muuta Palokopissa pidettiin lähtövalmiina palokärryjä, joiden penkki on esillä museossa
kaavamerkintä - (kunnallist.)	omistaja Urjalan kunta	käyttöaste % 0?	arvomääritys ***	arvio inventointitarpeesta Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta kivi, melko matala	katto ja varusteet Betoniitiilikate -ruoteiden tark.		julkisivut keittomaalilla maalattu rimalauta, kunto vielä kohtuullinen	

D3	rakennus- vuosi	suunnittelija	runko- materiaali	tilojen perusrakenne
Työväen sauna	18??	?	tiili	?
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (~)	kerrosala (~)	muuta
-	1	89	89	Työväen sauna, joen rannassa oli myös sauna, jossa pesutupa sekä "toimihenkilösauna"
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
- (luonnont. puistoalue)	Aapo Johansson	0?	***	Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
kivi, melko matala (maan pinnan kall. + kattovesien joht. korjattava)	Betonitiilikate -rapautunut, ruoteiden tark., räystäskourut		maalattu tiili, tiiliä irronnut ikkunan päältä, halkeiluja (routa)	

M2	rakennus- vuosi	suunnittelija	runko- materiaali	tilojen perusrakenne
Lasigalleria	18??	?	hirsi	hallitila
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (~)	kerrosala (~)	muuta
-	1 1/2	149	?	Oli vanhojen valokuvien perusteella pulpettikattoinen (muistitietojen mukaan tallirakennus), hiekkap. sisäp.
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
- (teollisuus ja varastoalue)	iittala oy ab	100?	***	Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
betoni -matala	Betonitiilikate (kuntoa ei katsottu)		maalattu hirsi (kuntoa ei katsottu)	

TYÖVÄEN ASUINPIENTALOJA

B28	rakennus- vuosi	suunnittelija	runko- materiaali	tilojen perusrakenne
"Tefken talo" I. Hyttimestarinen talo	1909	?	hirsi	asuinhuoneet
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (~)	kerrosala (~)	muuta
-	1 1/2	120	?	Vanha valokuva, jossa vielä oli mutterikuisti (myös 1944 kartassa)
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
- (AOR/ e=0,20))	A. Johansson	100?	**	Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
kivi (kuntoa ei katsottu)	Betonitiilikate (vanha) kuntoa ei katsottu		maalattu rimalauta (kuntoa ei katsottu)	

B40	rakennus- vuosi	suunnittelija	runko- materiaali	tilojen perusrakenne
Vanha Palonen	1926	?	hirsi / hirsi vai ranko?	asuinhuoneet, laajennettu 1950-luvulla
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (~)	kerrosala (~)	muuta
-	1	166	166	pihapiirissä upea siirtolohkare, jonka päällä kasvaa korkea pylväskataja
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
- (AOR/ e=0,20))	Nurmiset	100?	**	Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
matala sokkeli (kuntoa ei katsottu)	pelti (kuntoa ei katsottu)		maalattu rimalauta (kuntoa ei katsottu)	

B26	rakennus- vuosi	suunnittelija	runko- materiaali	tilojen perusrakenne
Vanha Siro (Ponsenin mäki)	190?	?	hirsi	asuinhuoneet
piirustuksia arkistossa	kerrosluku	pohjapinta-ala (~)	kerrosala (~)	muuta
-	1	74	74	ulkoasu hyvin säilynyt
kaavamerkintä	omistaja	käyttöaste %	arvomääritys	arvio inventointitarpeesta
- (AO/ e=0,15)	O. Toikka	100?	**	Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta	katto ja varusteet		julkisivut	
Kivi (kuntoa ei katsottu)	Betonitiilikate (uudehko)		maalattu rimalauta (kuntoa ei katsottu)	

B 29, B30 Kahden perheen asuintalot	rakennus- vuosi 1941	suunnittelija Ragnar Gustafssonin arkkitehti- pohjapinta-ala	runko- materiaali hirsi	tilojen perusrakenne peilikuva-asunnot, kuisti päädyissä alakerrassa tupakeittiö, kamari ja aputilat, yläkerrassa kamari?
piirustuksia arkistossa pohja- ja leikkausp. 1:50, v. 1941	kerrosluku 1 1/2	(~) 114	kerrosala (~) 152	muuta Talot ja pihapiirit vaikuttaisivat vähän hoitamattomilta
kaavamerkintä - (AO/ e=0,20)	omistaja B29 K. & L. Vuori, (30 R. Lehti)	käyttöaste % 50?	arvomääritys **	arvio inventointitarpeesta Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta betoni keltaisen talon sokkeli rikki		katto ja varusteet pelti / tiili huollettavaa, piiput korjattava		julkisivut maalattu rimalauta (huoltoa kaipaavat)

B 31-36 ok-tyyppitalot nimi?	rakennus- vuosi 1940-luvun loppu (1956)	suunnittelija	runko- materiaali hirsi?	tilojen perusrakenne asuinhuoneet
piirustuksia arkistossa -	kerrosluku 1 3/4	pohjapinta-ala (~) 69	kerrosala (~) 120	muuta Talot on tehty ennen Miljoonatie samanlaisia rakennuksia.
kaavamerkintä - (AO/ e=0,15)	omistaja B31 Lehtonen, 2) L.Tallgren pk. 3) R.Toivonen, 4) Toivonen, 5) M. Kumela, 6) T. Järvinen	käyttöaste % 100?	arvomääritys **	arvio inventointitarpeesta Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta betoni yleisilme ok.		katto ja varusteet pelti /bet.tiili (kuntoa ei katsottu)		julkisivut maalattu rimalauta -yleisilme ok.

B37-39 ok-tyyppitalot nimi?	rakennus- vuosi 1950-luvun alku	suunnittelija ?	runko- materiaali hirsi?	tilojen perusrakenne asuinhuoneet
piirustuksia arkistossa -	kerrosluku 1 3/4	pohjapinta-ala (~) 69	kerrosala (~) 120	muuta Miljoonatie kolmesta talosta on valokuva vuodelta 1951.
kaavamerkintä - (AO/ e=0,20)	omistaja B37 U. & J. Vähä-Touru, 8) I. Mattila, 9) M. Kaaarineva	käyttöaste % 100?	arvomääritys **	arvio inventointitarpeesta Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta betoni -yleisilme ok.		katto ja varusteet betonitiili / peltikatteita		julkisivut maalattu rimalauta -yleisilme ok.

B41-45 Kahden perheen asuintalot	rakennus- vuosi 1955	suunnittelija Arkkiteh- tuuritoimisto Lindroos pohjapinta-ala	runko- materiaali ranko	tilojen perusrakenne 2 huonetta + keittiö + wc + vh peilikuva- asunnot
piirustuksia arkistossa pohja-, js.- ja leikkausp. 1:50, v. 1955	kerrosluku 1	(~) 119	kerrosala (~) 119	muuta
kaavamerkintä - (AO/ e=0,20)	omistaja B41 S. Lankinen 2) R.Saarinen, 3) A.Utriainen, 4) U.Ala- Reinikka 5) V. Saarikko	käyttöaste % 100?	arvomääritys **	arvio inventointitarpeesta Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta betoni -yleisilme ok.		katto ja varusteet betonikattotiili -korjaustarvetta		julkisivut maalattu rimalauta (kuntoa ei katsottu)

RATALAHDEN RANNAN TALOJA

Työväentalo lirilä	rakennus- vuosi 1900-luvun alku/ 40-50-l.	suunnittelija	runko- materiaali hirsi / lautarak.	tilojen perusrakenne Vanha Työväentalon puoli ja tanssilava
piirustuksia arkistossa	kerrosluku 1	pohjapinta-ala (~) 283	kerrosala (~) 283	muuta
kaavamerkintä - (huvi- ja viihdep.)	omistaja Työväen yhdistys	käyttöaste % ?	arvomääritys ***	arvio inventointitarpeesta Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta kivi / betoni paikoin liian matala sokkeli		katto ja varusteet Peltikate		julkisivut maalattu rimalauta, paikoin lahovaurioita (myös seinärakenteissa)

Huvila Rauhala	rakennus- vuosi ennen 1907	suunnittelija	runko- materiaali hirsi?	tilojen perusrakenne
piirustuksia arkistossa	kerrosluku 1 1/2 / 2	pohjapinta-ala (~) 215	kerrosala (~) 323	muuta Rauhalan niemessä mökkejä
kaavamerkintä - (AO/ e=0,20)	omistaja P. & J. Niemi	käyttöaste % 100	arvomääritys **	arvio inventointitarpeesta Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta kivi		katto ja varusteet Peltikate (maalaustarve)		julkisivut minerit-levytys, onko vanha lautaverhous levytyksen alla?

Huvila Valve	rakennus- vuosi noin 1900- 1910	suunnittelija	runko- materiaali ?	tilojen perusrakenne ?
piirustuksia arkistossa	kerrosluku 1 1/2 / 2	pohjapinta-ala (~) 85	kerrosala (~) 102	muuta Rakennus on rakennettu tehtaalta jääneistä tynnyri- ja laatikkolautoista (muistitieto)
kaava-merkintä - (RL loma-as. e=0,10)	omistaja S. Höylä	käyttöaste % 100?	arvomääritys **	arvio inventointitarpeesta Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta kivi		katto ja varusteet kolmiorimahuopakate, kuntoa ei katsottu		julkisivut maalattu lautavuoraus

Asuintalo Kajander	rakennus- vuosi noin 1910- 1930	suunnittelija	runko- materiaali hirsi?	tilojen perusrakenne asuintiloja
piirustuksia arkistossa	kerrosluku 1 1/2 / 2	pohjapinta-ala (~) 85	kerrosala (~) 102	muuta Kasvihuoneviljelmää
kaava-merkintä - (AVI kasvitarhar. e=0,05)	omistaja H. Kajander	käyttöaste % 100?	arvomääritys *	arvio inventointitarpeesta Inventoinnit ja dokumentointi: teollisuus- ja rakennushistoria, kuntoarvio
perustukset ja maanpinta		katto ja varusteet		julkisivut maalattu lautavuoraus

Yhteenveto kyselykaavakkeen tuloksista:

	Pruu-kin-rinta	Baari	Van-han-kin ymp.	Van-han-kaa-susäi-lion ymp.	Jäte-piste	Ylei-nen epä-siis-teys	Haka-hytin-taus-alue	Poi-kala	Uima-ranta	Lasi-rinne	Nuu-tajoen varsi	raken-tamat-alueet	jäte-vesi-laitos	Pusi-kot	Kel-larit	Lasi-kau-pan-pohj. pää-dyn alue	Jää-kiek-kalo	Mat-ka-lasik. olle	Muse-Asun-not	Koulu	Nuuta-järvi	Vuok-ra-asun-not	Tie-päivä-kodil-le	Maija-lan piha-raken-nus	Miljoo-nan-tien	ris-teyk-sen maa-kellari	Leh-den talon piha	Cafe-Du-pontin ros-kikset	Teh-taan kes-kusta

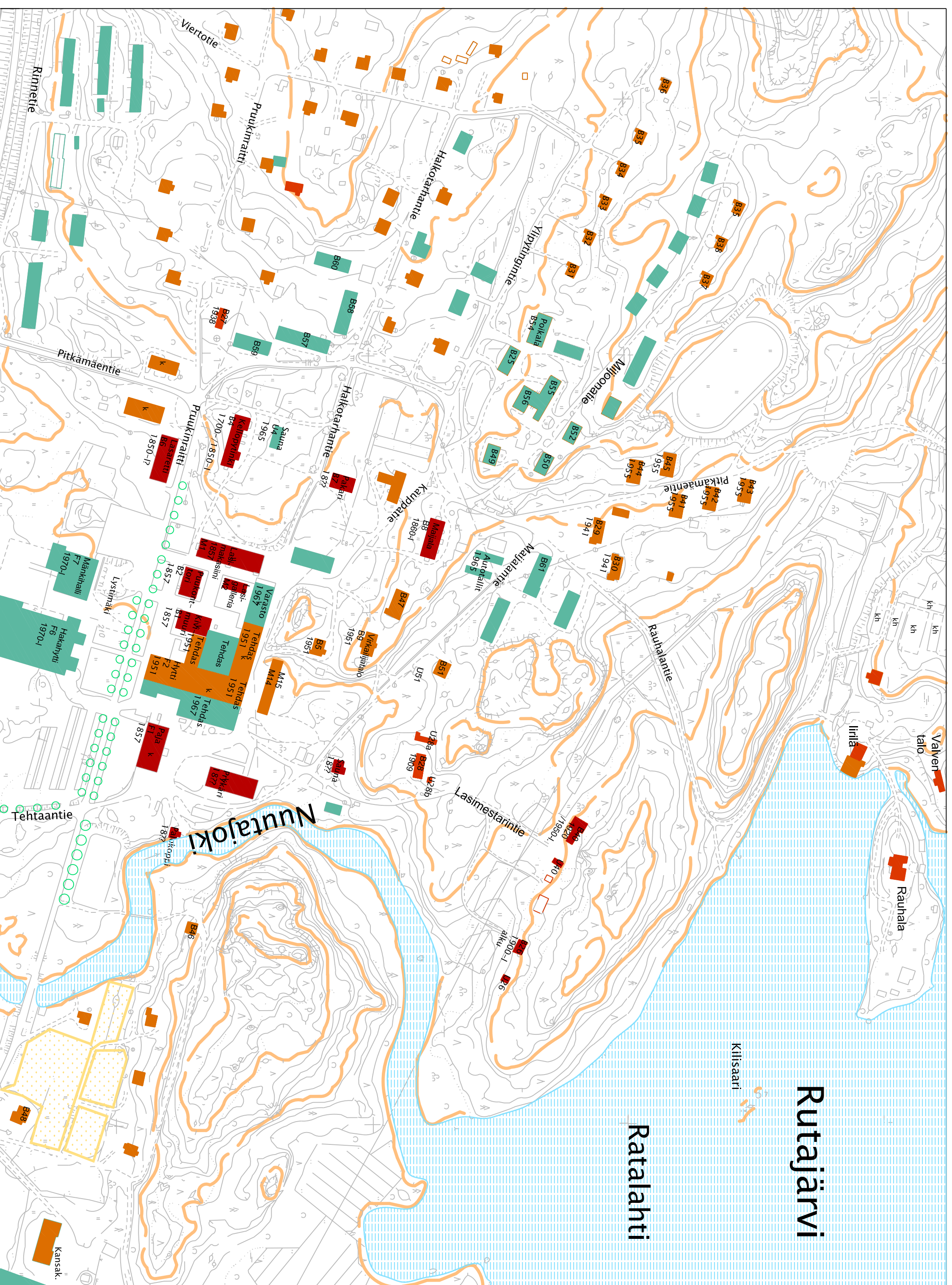
Ongelmakohtat:

1. epäviihtyisät/parantamista kaipaavat paikat	7		1	2	1				5	2				1	1						1			1	1	1	1	1	1	1	
2. epäsiistit paikat	2	1	1	1	3									4	2	1	1				1										
3. toiminnallisesti sekavat alueet		2																				1		1							
4. epämääräiset alueet	2				1		1	1	1		1	3																			
5. turvattomat paikat	3	6									2					1	1				1										

Viihtyisät ja arvokkaimmat alueet

	Uima-ranta	Pitkä-mäen tie	Nuuta-joki	Miljoo-nan-mäki	Ylipy-tingin tie	Lasi-kylän kesk.	Arbo-retum	Van-hat asuin-alueet	Järvi-alue	Koulu	kata-ja-haka	Rata-lah-den ranta	Van-hat puut	Rau-hala	Kor-muntti	Karta-non alue	Nie-men tie	leikki-kenttä	Met-sä-tiet
6. viihtyisät rakennetut alueet		1		3	1	8		2		1				1		1		1	
7. viihtyisät luonnontilaiset alueet	1		1					1			2	2						2	
8. Arvokkaat kasvi- tai eläinlajit sekä muut luontokohteet			1				2						2		2	1	1		

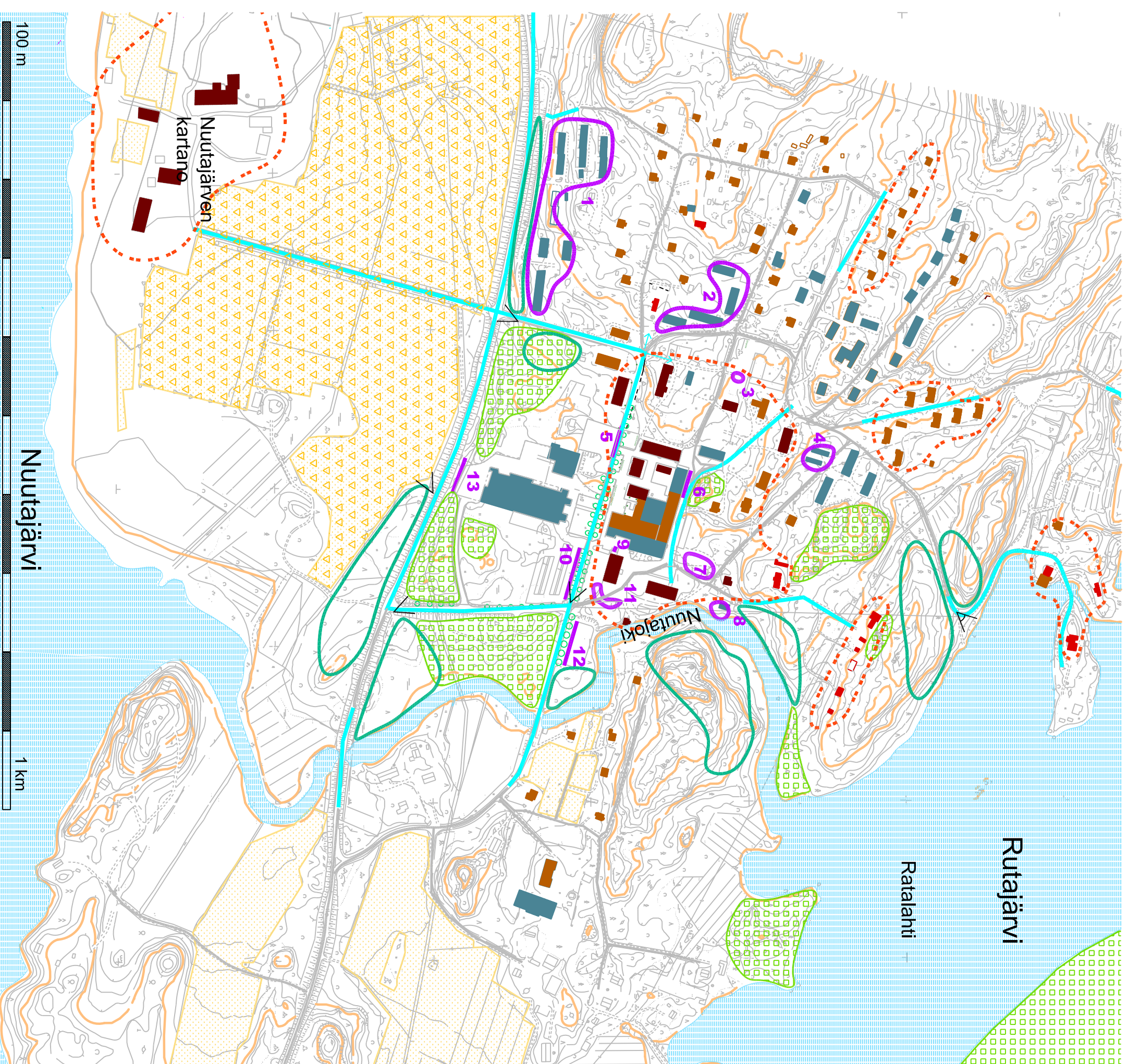
ARKINOR OY 18.6. 2003

SELITE	
	Rakennus, jonka rakennusaikankohda on arvioitu olevan 1800-luku tai sitä aikaisempi
	Rakennus, jonka rakennusaikankohda on arvioitu olevan 1900-30-luku
	Rakennus, jonka rakennusaikankohda on arvioitu olevan 1940-50-luku
	Rakennus, jonka rakennusaikankohda on arvioitu olevan 1960-luku tai sitä myöhempi

NUUTAJÄRVEN LASIKYLÄ
 AJOITUSKARTTA
 1:2500

SELITE	
	Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennettu ympäristö maisemarakenteessa
	Häiritsevä tekijä maisemarakenteessa
	Tieosuus, jolta avautuu hienoja näkymiä
	Maiseman avautumista ja valoa estävä tiheä kasvillisuus
	Eriyksen hieno luonnonympäristö maisemarakenteessa
	Pelloalue
	Keskeinen avoin pelloalue maisemarakenteessa
	Rakennus, jonka rakennusajankohta on arvioitu olevan 1800-luku tai sitä aikaisempi
	Rakennus, jonka rakennusajankohta on arvioitu olevan 1900-30-luku
	Rakennus, jonka rakennusajankohta on arvioitu olevan 1940-50-luku
	Rakennus, jonka rakennusajankohta on arvioitu olevan 1960-luku tai sitä myöhempi
	Erittäin tärkeä näkymä alueella

NUUTAJÄRVEN LASIKYLÄ

MAISEMA-ANALYYSI

1:5000